

26. §.

Lóra ülés és leszállás.

284. Lóra ülés és leszállás előtt a ló emelt fejfel és nyakkal négy lábán egyenest álljon.

Ha a ló csikókantárral van kantározva.

285. E vezényszóra:

«Lóra!»

a lovas megteszi az egész fordulatot jobbra és akként lép jobbra oldalt és kissé hátrafelé, hogy bal lábát a kengyelbe tehesse. Egyuttal bal kezét a bal száron lassan a ló nyakának éléig felcsúsztatja, jobb kezével a mar előtt egy esomó sörényt megmarkol és azt, valamint a lovagló pálczáát bal kezébe teszi, a mely szorosan becsukandó.

Ezután a lovas jobb kezével a kengyelcsziját megfogja, bal lábát egészen a talpizmonokon túl a kengyelbe teszi, mialatt a szükséghez képest lovához közeledik és bal térdét szorosan a nyereghez nyomja, nehogy lábahegye a lovat megérintse. Ha a ló nem áll teljesen nyugodtan, akkor a lovas jobb kezével megfogja a szár végét és lovát annak érzékenységehez mért rövid meghúzások által megállásra bírja, mire azután a szárat ismét elereszti. Erre jobb lábának talpizmára emelkedik és jobb kezével a hátsó kápát meg-

fogja. Most a lovas a ló sörényébe kapaszkodik, bal lábával erősen a kengyelbe lép, bal térdét jól a nyereghez nyomja és mialatt újból kissé oldalt lép, jobb lába talpizmának erős lökése által előrehajlított felsőtesttel fölemelkedik. Ezután jobb lábát a balhoz, jobb kezét pedig hüvelykével előfelé a felsőtest támaszául az első kápára teszi, jobb lábát meghajlított térdel és kifelé tartott sarkantyúval magasra a hátsó kápa fölé emeli és lassan leereszkedik a nyeregbe.

A nyereg félrehúzásának és a ló nyugtalanításának legbiztosabban a sörény erős tartása, a bal térd jó odaszoritása, a jobb láb talpizmával való gyors ellökődés és végre a felsőtestnek a nyereg fölé való előrehajlása által lehet elejét venni.

Felülés után a lovas befelé fordított jobb lábhegyével, a nélkül hogy lenézne, megkeresi a kengyelt, kézbe veszi a lovagló pálczá*) és a szárát.

*) Lóháton való kivonulásnál, kivéve a diszkivonulást, minden lovasnak egy 75 cm. hosszú lovagló pálczával kell ellátva lennie.

Lovagló oktatásnál a lovas, ha a kard rejtve van, a pálczáát jobb kezében tartja; ha ez utóbbitan a csikózábal-szár van, úgy a lovagló pálczáat az egyik végén fogja meg, a másik végét pedig fölfelé, kissé balra előre hajlítva tartja; kivételesen azonban az lefelé is tartható. Ha a lovas csupán a bal kézzel vezet, úgy a lovagló pálczáat közepén fogja meg. Egyébként a lovagló pálcza a bal csizmászárba dugva hordatik.

286.

E vezényszóra:

«Lórd!»

a lovas a csikózabla-szárát keresztbe téve bal kezébe veszi, jobbjaival megfog egy csomó sörényt és azt a lovagló pálczával együtt a szárák mellé a bal kézbe teszi. A jobb kéz az első kápára támasztatik és a jobb láb a kengyelből kihúzatik.

Ezután a lovas egyenesen tartott felsőtest mellett jobb lábát meghajlított térdrel és kifelé tartott sarkantyúval magasra a hátsó kápa fölé emeli és bal láb mellé teszi, mielőtt a meghajlított térdék szorosan a nyereghez simuljanak. A jobb kéz egyidejűleg elereszti az első nyeregkápát és megfogja a hátulsót, mire a jobb láb a földre lép. A bal láb a kengyelt elhagyja és a jobb mellé tétetik.

Ezre a lovas bal kezével a sörényt a szárákkal együtt elereszti, egyidejű balra fordulattal oldalt a ló nyakához lép, jobb kezét a bal száron lassan lecsúsztatja, mindkét szárát — a nélkül hogy a ló nyakáról levenné — a 280. pont szerint a ló álla alatt megfogja, eldugja a lovagló pálczát és az előírt állásba helyezkedik.

Ha a ló feszítőzablaival van kantár

rozva.

287.

A felülés a 285. pont szerint történik.

Ha a ló nem áll nyugodtan, akkor a jobb kéz megfogja a feszítőzabla-szár végét.

27. §.

131

Lóra ülés után a lovas a négy szárát a 296. pontban előírt módon fogja meg.

Leszállásnál a lovas a nélkül hogy a szártartást változtatná, bal kezébe veszi a sörényt. Ha a jobb csikózabla-szár jobb kezében van, akkor azt elereszti.

Felöltött köpeny nyel.

A köpenyben való lóra üléskor a jobb kéz a 288.

köpeny előllevő jobb sarkát megfogja és azt a lóra üléskor mindaddig a hátsó kápán tartja, míg a jobb lábat a kápán át nem akarja tenni. A leszállás ép úgy történik, mint köpeny nélkül.

27. §.

Ülés lóháton.

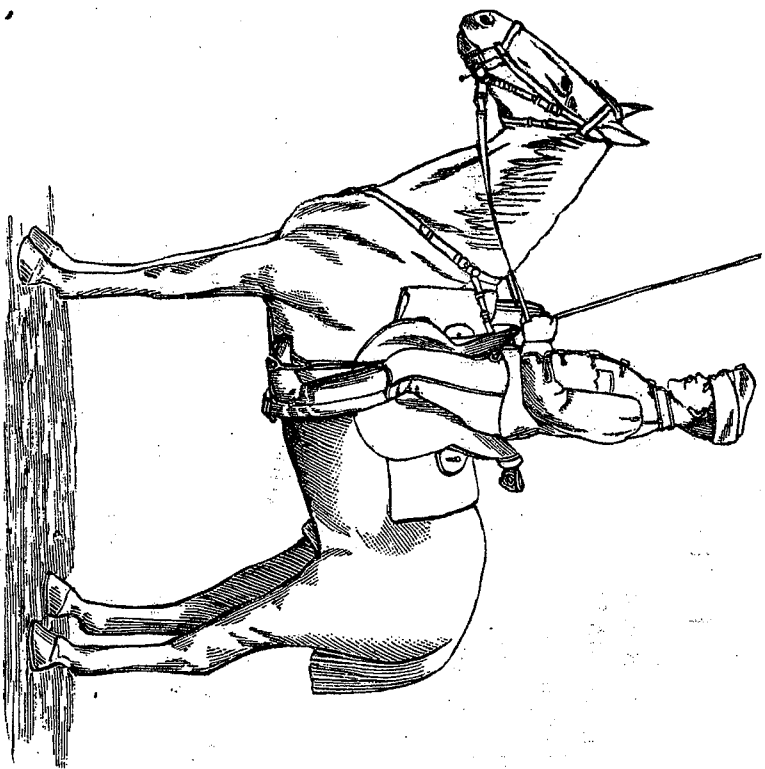
Csikókantárral kantározott lovon.

A lovon való ülésnél mindenekelőtt arra kell ügyelni hogy mindkét ülőcsont egyaránt erősen

nyugodjék a nyergen, a farsíkcsont a nyereg középvonala fölé jusson, a csipőcsontok — melyeknek iránya adja meg a lovasnak egész helyzetét és tartását — a nyeregbe függélyesen irányozva maradjanak és egyik oldal se legyen behúzva.

Ha a csipők a függélyes iránytól hátrafelé eltérnek, akkor az úgynevezett széklülés jön létre: a hát meggörbül, a csomók fölemelkednek és a térdék túlságosan előre jutnak.

Ha a csipők a függélyes iránytól előfelé térnek el, akkor a hasadékos-vagy villailás keletkezik: a ozombok és térdék igen hátra jutnak, a felsőtest elveszti a tartás biztonságát és a lovasnak mindig küzdenie kell, hogy az egyensúlyt megtarthassa.

Ha a test valamelyik oldala a csipők fölött behúzatik akkor az ugyanazon oldalon lévő váll is leszűnyed.

290. A hátgerincz egyenest tartandó.

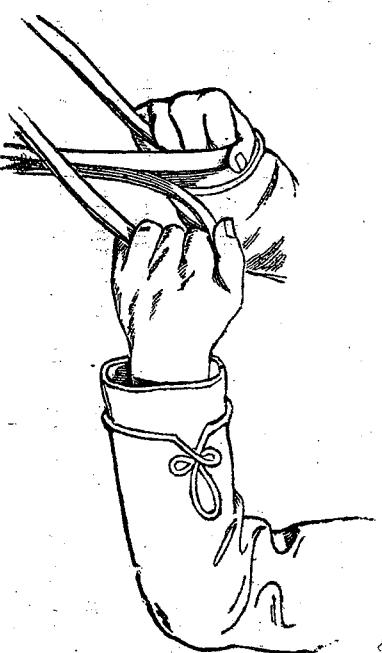
A lovas háta hajlékony, de szükség esetében szilárd is legyen. Hajlékony legyen a hát, hogy

a lökések erejét megtörje és mert az a fegyverek kezeléséhez szükséges. Szilárd legyen, hogy a ló előre haladó mozdulatainak, melyek hátulról előfelé hatnak, ellentálljon és hogy azon lovagnak, melyek erősen a szárbá mennek, ne engedje a lovas felsőtestét előrehúzni.

A vállak természetesen tartandók, fel nem húzandók és annyira hátravonandók, hogy a mell kidomborodjék.

A fej egyenesen tartandó, a nélkül hogy az áll előre tolatnék. A fejnek előre hajtása a hát meggömbülését vonja maga után.

Mindegyik kézbe a kis- és gyűrűsujj közé egy-egy szár vétetik; a csuklójában könnyedén gömbölyített kéz e mellett öklbe zárandó, a ki-nyújtott hüvelykujj a kantárszárra jön. A hüvelykujjak hegyei egymással szembe, a kisujjak kissé a test felé irányozandók és mindkét kéz egyenlő magasságban tartandó.

A felsőkarok a testhez közel, a nélkül hogy oda szoríthatnának, szabadon és egyenest csüngjenek le.

A karok a könyökesuklóban majdnem derékszögben meghajlítatnak, ezáltal a kezek közvetlenül a nyereg elől levő része fölött egymáshoz közel jutnak. Az alsókaroknak a testhez való szoros odanyomása durva kezét idéz elő; a könyököknek a testhez való erős zárkózása a vállak felhúzását eredményezi és a kéznek igen erőltetett állást kölcsönöz; azoknak kidüllesztése pedig a kezét ingadózóvá teszi.

292.

A combokoknak a térdekkel kissé előre, egész belső lapjukkal a nyereghez kell simulniuk, a nélkül azonban, hogy odaszoríthatnának. Ha a combok túlságosan előre nyújtatnak, szétkülés — ha ellenben nagyon is a függőleges irányhoz közelednek, villanás keletkezik.

A térdnek laposan a nyergen kell feküdniük, úgy hogy köztök és a nyereg között sohase lehessen átlátni.

Az alsó lábcsáráknak, a térdcsuklótól lefelé szabadon és fesztelenül kell a lovon leülniök, a mi által a térdcsuklóban tompa szög képződik.

A láb talpizmával a kengyelbe lép és szabadon mozgó bokával akként tartandó, hogy a talp egész szélességében a kengyelnek alsó részét, a «birtó», érintse.

A láblegyek az alsó lábcsáráknak természetes lecsüngése mellett mindig a lótól kissé elfordítva látszanak.

A sarkok kissé lefelé nyomandó, a nélkül azonban, hogy ezáltal a cömök és a lábikra izmai vagy végre a láb a bokában túlságosan megfeszítetté nének. A lábnak bokában való mozgékonyaságától függ úgy a kengyelnek a láb talpizmán való megtartása, valamint a cömököknek eredeti helyzetükbe való visszasüllyedése is a ló emelő mozdulata után.

293.

A lovon való helyes üléskor a felsőtest a csipőtől fölfelé és a lábcsárától térdtől lefelé mozgékony, míg a cömököknek csak annyi mozgást kell engedni, a mennyit a ló különféle mozdulatai mellett a természet szerű rázkódattatás előidézi. A lovas lábait a maguk természetes súlyára hagyja, se ne álljon a kengyelbe, se pedig térdait össze ne szorítsa, mert az izmoknak ehhez szükséges megerőltetése a térdet felhúzza és időelőtt kifáraszt.

A lovas oda törekedjék, hogy felsőtestével a 294.

lónak minden mozdulatát kövesse, vagy annak ellentálljon, úgy hogy a felsőtest mindig megmaradjon a függélyes helyzetben.

Ha a ló előre mozog, a felsőtest hajlékonyan vele haladjon, mert máskülönben hátrahanyatlók és a cömökök, ha mereven tartatnak, előrejutnak.

Megállításkor és hátralepéskor a felsőtestet hátravendő; ha a ló gyorsabban megy hátra, mint a lovas akarja, akkor a felsőtestnek eme mozdulatot is követnie kell hátrafelé, nehogy előreesék. Ha a ló ágaskodik, a felsőtest előre- és hátrug, hátratarthatandó.

Fordulatoknál valamint körben való lovagláskor a felsőtest a belső csipő behúzása nélkül a fordulat oldala felé tartandó, mégpedig annál jobban, minél gyorsabb az ütem és minél rövidebb a fordulat, mert különben a lovas — kivált kengyel nélküli lovagláskor — tilesebből a külső oldal felé kiesik. Ez alatt azonban nem az értendő, hogy a felsőtest talán a belső oldalra áthajoljon hanem csak az, hogy a test súlya valamivel jobban a belső ülőcsontokra fektetessék, mi mellett a vállak és csipők a ló irányát követik.

Feszítőzablával kantározott lovon.

Csupán feszítőzabla-szárrakkal.

295.

A feszítőzabla-szárak a csuklójában könnyedén gömbölyített bal kézben tartatnak és a gyűrűsujj által elosztatnak, minél a könnyen mozgó tolócsukor*) a kézben fekszik. A csikózabla-szárak vége egyszerűen a bal marokba vétetik, úgy hogy a bal szár a kisujj alá, a jobb szár pedig a hüvelyk-

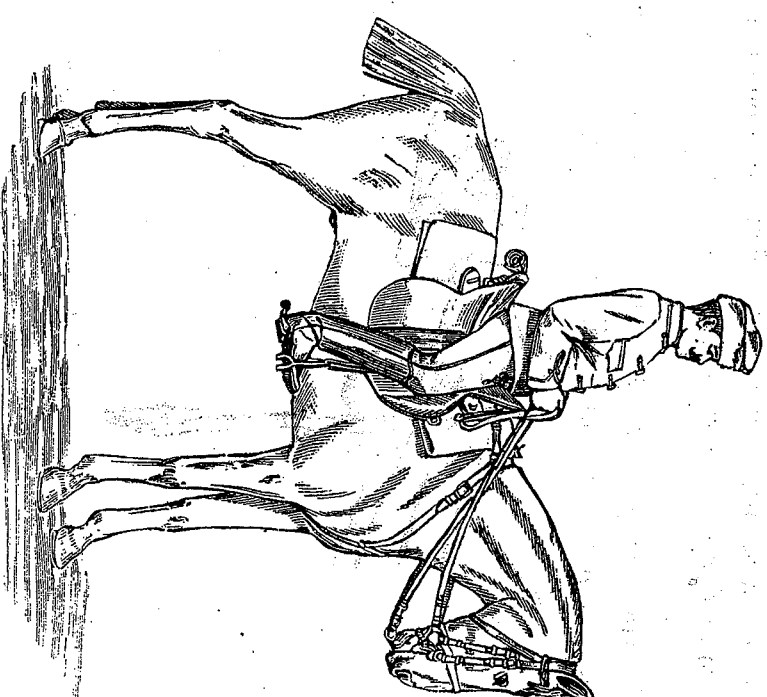
*) A tolócsukor csak zártrendű gyakorlat alatt és a terepen való lovaglásnál véendő kézbe.

és mutatóujj közé jusson. A két csikózabla-szár egyenlő hosszúságban lóg le.

A bal kéz csuklója az egyenesen álló ló nyaknak marjával egy irányban legyen és az ujjak körmei akként irányuljanak a lovas testének közepé felé, hogy a lovas, ha lenéz, körmeit láthassa. A kinyújtott hüvelykujj a kantárszáraikon fekszik.

A bal ököl közvetlenül az első kápa fölöt van, a nélkül, hogy arra ráfektetettnek, a testtől körülbelül egy tenyérnyi távolságra.

A jobb ököl akként fektetetik a jobb czomb közepére, hogy a kéz hátra fölfelé jusson

és a kisujj a nadrágszíron feküdjék. A jobb könyök e mellett nem düllesztendő ki; a jobb vállnak sem szabad helyes állásából kimozdulnia.

Kézbe vett csikózábla-szárnál.

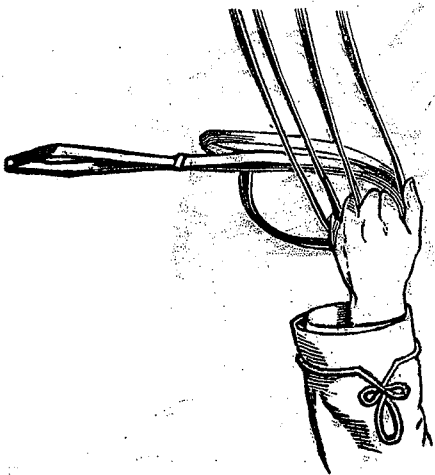
296.

A feszítőzabla-szárak a 295. pont szerint tartatnak, a bal csikózablaszár a teljes bal marokban a kisujj alatt marad, a jobb pedig a jobb kéz gyűrűs- és kisujja közé jön. A bal kéz a test közepe előtt, a jobb kéz a bal mellett azzal egyenlő magasságban tartatik.

Mind a négy szár egyenlően van meghúzva és mindkét kézzel vezetünk.

297.

Ha csupán a bal kézzel kell vezetni, akkor a lovas a jobb csikózabla-szárat a teljes

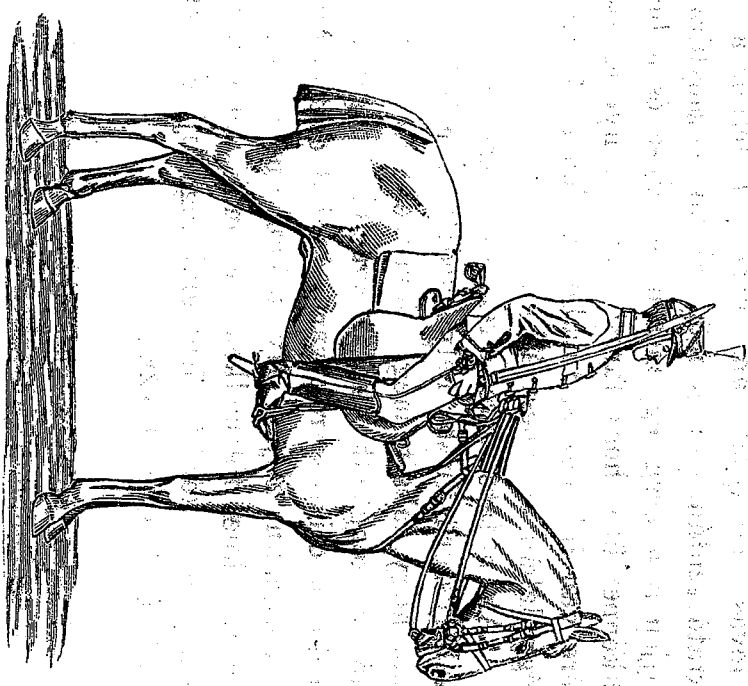

bal kezébe teszi a hüvelyk- és mutatóujj közé. A jobb öklől a 295. pont szerint a czompra tétetik.

Kivont karddal.

A kivont kard fogantyúja a hüvelyk-, mu- 298.

tató- és középujjal, a mennyire csak lehet, alant megfogatik, a többi zárt ujj és a kéz izompárnája pedig akként fektetetik a jobb czomponak felső részére, hogy a kisujj a nadrágszírt érintse, A kar úgy tartatik, mint a hogy az a 295. pontban megmagyaráztatott. A kard foka a jobb vállon nyugszik, éle pedig egyenest előre van fordítva.

A kengyelek csatolása.

299. A kengyelek hosszmérete általában akkor helyes, ha a lovas vágás vagy döfés alkalmával a nyeregben fölemelkedhetik, a nélkül hogy térdneik felhúzása által ülése biztonságát elveszítené.

Hogy a kengyelek helyes csatolása lehetővé tétessék, mindenekezlött arra kell ügyelni, hogy a lovas nadrágját lába közé jól felhúzza. Az oktató ezután, — a ló mögé állván — megbírálja, vajjon a nyereg egyenesen fekszik-e és a lovas akképpen ül-e, hogy farcsíksontja a nyereg közepére van irányozva, továbbá vajjon a ló mind a négy lábán egyenest áll-e?

Az oktató erre elrendeli, hogy a lovas a szabályszerű ülésbe helyezkedjék, a nélkül azonban, hogy lábait még a kengyelbe tenné és ezután a kengyelt akként igazítja, hogy annak bürüje a csizmasarok varrásánál 3 centiméterrel magasabban álljon. Ily módon, ha a lovas a kengyelekben fölemelkedik, czombjainak hasadéka és a nyereg között körülbelül négy ujjnyi szélességű tér fog keletkezni.

A kengyeleket hosszabbra igazítani soha sem szabad, mert különben a lábhegyek lesüllyednek, az ülés ingatag lesz és a lábnak hajlékony csuklókkal a kengyel bürüjén való nyugtatása

úgy könnyű lovagláskor, mint a vágatánál lehetlenné válik.

Kemény mozgású lovaknál szükséges leendő a kengyeleket az említett rendes mértéknél kissé rövidebbre csatolni; de azokat nagyon rövidre csatolni nem szabad, mert különben a térdék felhúzódnak és az alsó lábszárak alkalmazásakor szétnyílnak.

Segítségék és fenytések általában.

A segítségék és fenytések arra szolgálnak, 301. hogy a lovas magát lovával megérttesse és azt saját akaratának alávesse; ezek által beszél a lovas lovával.

S e g í t s é g e k .

A segítségék a következők: a szárak különfele meghúzásai, a czombok és alsó lábszárak nagyobb vagy kisebb mérvű nyomásai, a felsőtest tartása, nyelvetintés, a lovaglópálcza éreztetése, a lovarda-ostor szíjának fölemelése és leeresztése vagy az azzal való gyöngge érintés.

A lovarda-ostort csak a pótllovak idomításánál és romlott lovak megjavítására, valamint az ujonczok futószározásánál szabad használni.

A szárak rángatása, a kezeknek egymás alá toléása, a czombokkal való messze kinyúlás, a felső-

testnek ide s tova mozgatása és vétés semmi szín alatt sem engedendő meg.

303.

A segítségék hallhatóknak vagy érezhetőeknek nevezetnek, a szerint, a mint azok a hallásra vagy az érzésre hatnak. A hallható segítségék az érezhetőikkel együttesen csak a pótllovak idomításakor alkalmazatnak addig, a míg a lovak kezdik az érezhető segítségéket figyelembe venni.

304.

Minden segítség a ló érzékenységehez mérendő, mert olyanok, melyekre érzéketlen ló alig ügyel, érzékeny lóra nézve már fenyegetéssé válnak. Epp úgy irányadó ezek alkalmazásánál az idomítottság foka és a szándékolt cél.

Oly segítségék, melyek a lovat megijeszítik, «durvák»-nak, olyanok, melyek gyöngye szár-meghúzás- vagy czombnyomással kezdődvén, rángatás vagy lökés nélkül lassanként a cél eléréséig fokoztatnak, «fokozottak»-nak, olyanok pedig, melyeknél a száruk és czombok helyesen összeműködve hatnak, «összevágók»-nak nevezetnek.

305.

A kéznek a test felé való visszahúzása által a száruk jobban meghúzatnak, miáltal hatásuk erősödik.

Ha a kéz enged, vagy ha csak súlyosztatik is, a száruk hatása kisebb lesz.

Mindkét szár megeresztése, kapcsolatban mindkét czomb egyidejűleges nyomásával, a lovat gyorsabb menésre ösztönzi.

Mindkét szár erősebb meghúzása a ló menését meglassítja, a lovat megállítja és végre a hátralépésre bírja.

Mindazon esetben, midőn az egyik szárnak erősebben kell hatni, a másik kissé megeresztendő, a nélkül azonban, hogy ezt teljesen hatályon kívül helyezzük, vagyis a támaszkodásnak nem szabad elvesznie.

Mihelyt a ló a szár erősebb meghúzásának engedett, akkor ezen erősebb hatás azonnal szünjék ismét meg, nem szabad azonban ennél a szárnak teljesen hatályon kívül lépnie. Ha az idejekorán való megeresztést figyelmen kívül hagyjuk, akkor a ló szája eltompul.

A czomb segítség adásához az alsó láb-száruk a hevedernél vagy a mögött a lóhoz szorítandók, a nélkül, hogy a térdék szétnyitátának vagy felhúzatának.

Az egyik czomb nyomására a ló hátsó része az ellenkező oldal felé kitér; mindkét czombnak egyenlő erős és egyidejű nyomása a lovat előre hajtja. Ha mindkét czomb egyszerre, de különböző erővel hat, akkor a ló az erősebb nyomásnak enged, és egyidejűleg előre és oldalt megy.

A czombnyomásnak sohasem szabad folytonos szorítással járnia. Mihelyt a ló csak haj-

landónak mutatkozott arra, hogy a czombségitésre engedelmeskedjék, ez utóbbi azonnal esőkentendő és csak ha szükséges, újítandó ismét meg, a mi azonban az örökös nyomkodásra okul ne szolgáljon.

307. A lovagló pálczával úgy adják a segítséget, hogy a ló válla avval megérintetik.

308. A nyelvet érintintés a lovat előremenésre serkenti.

309. Ha az oktató a lovard-ostorra kívánja a lovas segítséget a lóval jobban megérinteni, akkor a lótól némi távolságban oldalt és hátul kell mennie. Célját az ostorsíj fölemelése és leeresztése, vagy a lónak ama helyen való gyöngéd érintése által, a hol a segítség a czombokkal adatik, érendi el.

Fenyítések.

310. A közönséges fenyítő eszközök: a sarkantyú, lovagló pálcza és lovarda-ostor használata. Vannak azonban egyéb fenyítő módok is, nevezetesen: a szárnak rövid erős meghúzása (megrántása), valamint gyorsított háttraleptetés, gyakori megállítás és ismét kiléptetés. Némely lóra nézve, már az erős rákiáltás is igen hatásos.

311. Haragból vagy szeszélyből sohasem szabad fenyíteni.

A fenyítések módja és szigora mindig a ló vérmérsékletéhez és idomítottságának, vagy engedelmség esetében csökönyösségének fokához mérendő.

Elvül szolgál, hogy a fenyítés mindig helyes időben történjék, továbbá hogy szigorúbban sohasem kell fellépni, mint okvetlenül szükséges és végre hogy a fenyítés rögtön megszüntetendő, mielőtt a ló hajlandónak mutatkozik az engedelmessegre.

Minden fenyítéskor igyekeznie kell a lovasnak arra, hogy lovat hatalmában megtartsa.

Fenyítések alkalmazásakor a lovakat nem szabad netalán addig hajhászni, míg a lélekzetből kifogynak és kimerülnek. Ezzel a lovak elrontatnak és a fenyítés célja is eltévesztetik. A lovak elvesztik gyors és határozott engedelmeségüket, minthogy ahhoz a legjobbakarat mellett sem fognak már elég erővel birni.

A sarkantyú fenyítés céljából mindkét sarkantyú erősen és röviden a heveder mögött a

lóba nyomandó, a nélkül hogy a czombok szétnyittatának, vagy a sarkantyúk a ló hasában maradnának. Az előbbi az ülést ingatagá tenné, az utóbbi pedig kirúgást, farkcsóválást és egyéb rossz szokásokat idéz elő, melyekről többnyire csak nagy fáradtsággal lehet a lovat ismét le szoktatni.

313. Ha a lovas lovagló pálczával akar fenýíteni, akkor a nélkül, hogy karját túlságosan felemelné, egy vagy egynehány erős ütest mér saját czombja mögé, vagy elöl is a ló vállára vagy szügyére. A száraz elöbb a bal kézbe vétenek. A lónak fejére ütni, a minél annak szemét könnyen meg lehet sérteni, a legszigorúbban meg van tiltva.

314. A lovarda-ostorral csak a legvégső szükség esetén kell fenýíteni. Ha az oktató erre kényszerítve van, akkor sok tétovázás és ide s tova futkosás nélkül az ostor kieresztett végével egy vagy egynehány csapást tesz alulról fölfelé — de sohasem felülről — a ló farára. A fenýítés után a lónak az ostortól való felelme mindig újra elosztatandó oly módon, hogy az oktató a lovat maga felé lépdelteti és elötte néhányszor csatant, a nélkül, hogy azt megérintené. Mintán a ló nyugodtan megáll, az oktató hátratarott ostorral feléje megnyájjas biztatással, kezével nyakát simogatva hizeleg neki, azután hátralepdelve távozik a lótól és a lovast maga felé lovagoltatja. Ha a ló az oktatótól megijed és az ostor elöl elszalad, ez az ostor helytelen használatát bizonyítja.

Csuklógyakorlatok és voltizsálás lovon.

Csuklógyakorlatok.

Helyben és lépésben az alább felsorolt valamennyi csuklógyakorlatot lehet csinálni; üggetésben és rövid vágatában pedig csupán a 316., 317., 319. és 322 pontban említetteket.

A 316., 317., 318. és 319. pont szerinti csuklógyakorlatok oly módon vétenek végbe, mint egyalog.

Kart előre (hátra) forgatni. 316.

Karokat előre (oldalt, lefelé) lökni. 317.

Előrehajlani a bal, azután a jobb első láb felé és hátrahajlani a ló farára.

A hajlásokkal egybekötendő a lónak hízalgő megvereggetése jobbról és balról is, mégpedig elöl egészen a lapoczka csuklóján túl, hátul pedig egészen a térdkalácsig, vagy a ló farka töve felé.

Elfordulni. 319.

Térdcsuklón emelkedni. 320.

A húsár kezeit az első kápára teszi, a nyegről fölemelkedik és térdeit jól összezárja; azután kezeivel az első kápát elereszti, felső-

testével főlegyenesedik és lassanként ismét a nyeregbe ereszkedik.

321.

Az ülésből félrehúzódni.

A huszár annyira félrehúzódik a nyeregből balra, hogy bal térdé a nyergen mélyen, jobb térdé pedig azon magasan feküdjék. Ezután eleinte kezeinek segélyével, később csak egy lökés által magát ismét a nyeregbe dobja. Azután ép úgy húzódik félre az ülésből jobbra.

322.

Lábakat az ülésből előre átvetni.

A huszár először jobb lábát lassan a ló nyakán átveszi és azt akként fekteti a bal oldalra, hogy az első kápa a térdhajlásba jusson; ezután jobb lábát ismét a nyereg jobb oldalára átteszí és ugyanazon mozdulatot a bal lábbal ismétli. A huszár e gyakorlatoknál eleinte kezeivel segíthet magán.

323.

Lehajlani a bal, azután a jobb oldalra.

A huszár jobb kezével a ló sörényét megmarkolván, jobb lábát a nyereg hátsó részére fekteti és a bal oldalra, a mennyire képes, lehajlik; azután ismét fölemelkedik a lovagló ülésbe és hasonló módon a jobb oldalra hajlik le.

Voltizsálás lovon.

324.

A gyakorlatok hasonló módon vitéznek végbe, mint a voltizsáló bakon.

Fölnyergelt lovon.

Felülés és leszállás támaszból. 325.

Lábakat hátra lendíteni. Az ülésből balra vagy jobbra oldalt lepattanni.

Felugrás céljából a bal kéz az első, a jobb a hátsó kápara tétetik. Azon célból, hogy a lovagló ülésből a lábak hátra lendíttessenek, a kezek az első kápara feltámasztatnak.

Felugrás a nyakon való támaszból.

Leugrás a lovagló ülésből balra vagy jobbra oldalvást.

Felugrás céljából a huszár erősen beszorítandó bal kezébe körülbelül két arasznyira a ló marjától egy esomó sörényt markol, jobb kezével pedig az első kápat fogja meg.

Nyergeletlen lovon.

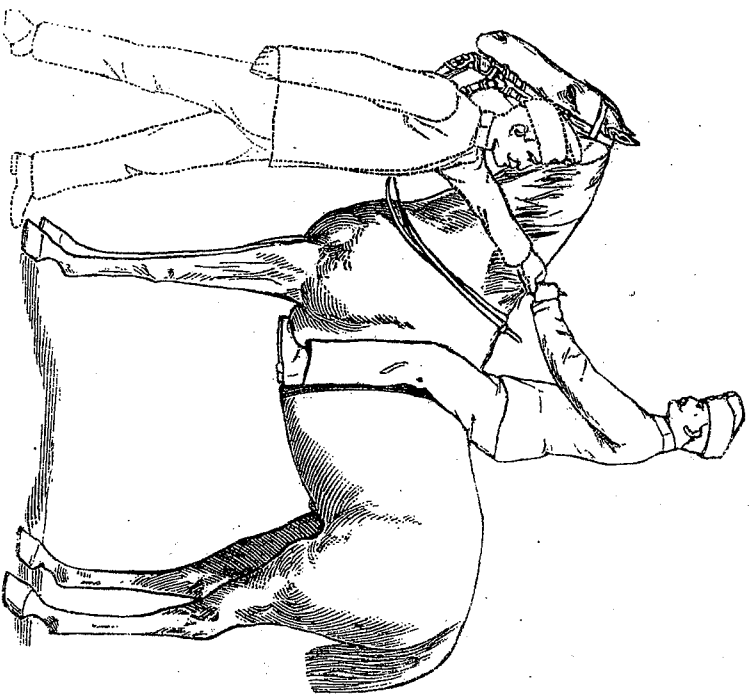
Felülés és leszállás támaszból 327.

mindkét oldalon. Lábakat hátra lendíteni. Az ülésből balra vagy jobbra oldalt lepattanni.

Felugrás céljából a huszár kezeit a ló hátára teszi.

Felugrás a nyakon való támasz- 328.

ból. Leugrás az ülésből balra vagy jobbra oldalvást.

329. Felugrás egy kézzel. Leugrás.

Felugrás czéljából a huszár bal kezével egy csomó sörénnyt markol meg, bal vállával a ló nyakához áll és jobb lábát egy lépésnyire hátrateszi; bal kezét a ló nyakának élére támasztván, bal lábának erőteljes lökése mellett jobb lábát a ló derekán átdobja és ezáltal tülésbe jut. Eleinte a huszár könnyítés végett a felugrás pillanatában jobb kezével a ló derekára megfelelő nyomást gyakorolhat.

II. szakasz.

Oktatás a lovardában.

31. §.

A lovaknak vezetése és lovaglása lovardába és lovardából.

A huszár lovát a 280. vagy 283. pont szerint 330. vezeti a lovardába és azután a bal kézen a bekerítés mellett halad; a hosszú falon egész fordulatot tesz balra és néhány lépés után megáll. Erre a szárat a ló nyakára teszi, a kengyeleket lehúzza, arcczal a ló felé fordulva annak feje elé áll, a lovat egyenest állítja és a ló mellett balra ismét állást foglal a 280. pont szerint.

Ha a huszár fegyver nélkül van, akkor a bal kéz természetesen lelóg; felkötött kardnál ezt úgy tartja, a hogy a 71. pontban elő van írva.

A lónak a lovardából való kivezetése a leg- 331. rövidebb úton ezen vezényszóra történik:

«Lovardából!»

Kivezetés előtt a kengyelek a kengyelszíjakon feltolatnak, a szíjak a kengyelen áthuzatnak, a szárak ép úgy vétetnek kézbe mint a lovardába való bevezetésnél.

332.

Ha több lovas vezetí lovát a lovardába, akkor egyik a másiktól az elől levő ló farkától a következő lófejéig számítandó 3 lépésnyi távolságot tart. Mikor az utolsó lovas a hosszú falhoz ért, a lovagló oktató ezt vezényli:

«*Forradat balra!*»

és mikor az osztály a lovarda közepe tájára ért.

«*Ally!*»

mire a lovasok a 330. pont szerint viselkednek.

333.

A lovaknak a lovardából való kivezetésére a 331. pont határozványai érvényesek.

335.

Ha már a lovardán kívül lóra ültek, akkor az osztály ezen vezényszóra:

«*Egyenként 3 lépésre jobbra (balra) előre!*»
«*Lépest (Ügetést) — indulj!*»

a lovardába lovagol és a nélkül hogy megállna, a jobb kézen a bekerítés mellett mindjárt tovább megy.

Hasonló módon viselkedik az egyes lovas.

335.

Ha csak a lovardán kívül kell leszállani, úgy ezen vezényszóra:

«*Lovardából (Lépest, Ügetést — indulj!)*»

minden lovas önállóan kilovagol a lovardából.

32. §.

153

32. §.

Lovaglás a lovardában.

A lovardabeli lovaglás körülbelül háromnegyed 336. óráig tartson.

Nehogy azonban a lovak túlrovid ideig élvezék a szabad levegőt, azok a lovagló oktatás előtt és után egy-egy félórán át, folyékony lépésben, minden kényszer nélkül, lovagolandók.

Viharos és hideg időjárásakor a lovak a bevezetett lovagló oktatás után azonnal az istállóba vezetendők; a munka előtti jártatásnak ellenben hosszabb ideig kell tartani.

A lovak minden lovardai lovaglás után gyakoroltassanak az arcvonalból való egyenes kiindulásban és kioktattassanak a lövéshez, dobhoz és zászlóhoz.

A lovardában «osztályban» (meghatározott 337. távközökkel) vagy «egyenként» (meghatározott távközök nélkül) lehet lovagolni.

Az egyenkénti lovaglásban való gyakorlat marad a fődolog; ez a lovast és lovat önállóvá teszi és legnagyobb mérvben hozzájárul ahhoz, hogy a lovas ügyessé váljék és lovával megbarátkozzék. Egyedül ez mutatja meg a kiképzés elért fokát.

Osztályban egyik lovas a másiktól 3 lépésnyi távközt tart, a mi az előllevő ló farkától a következő lófejéig méretik.

338.

339. Sorból vagy szakaszból az osztály következő vezényszóra alakíttatik:

Egyenként 3 lépésre jobbra (balra) előre!
Lépést (Ügetést) — indulj!

mire a lovasok sorrendjükben oly módon indulnak el, hogy a második sor minden lovasa előttestét közvetlenül követi.

340. Ha az osztály a 332. pont szerint alakítva és már lóháton van, akkor:

«A jobb (bal) kézre, Lépést (Ügetést) — indulj!»

vezényeltetik, mire valamennyi lovas egyszerre megindul és a hosszú fal előtt a megfelelő oldalra fordít.

341. Az osztályban az oktátónak csak lépésben és ügetésben szabad lovagoltatni és csupán ama gyakorlatokat végbevitetni, a melyeknél a lovasok egymás mögött maradnak; minden lovas az elrendelt fordulatot vagy váltást csak azon a helyen kezdi meg, a melyen azt az előtte lovagló teljesítette. Minden egyéb fordulat, az oldaljáráások, a lovaglás rövid vágatában és sebesebb ütemben: csakis az egyenkénti lovaglás tárgyai.

342. Az egyenkénti lovaglás a kiképzés fokához képest két módon gyakoroltatik. Az első

mód szerint valamennyi lovas ugyanazon kézen marad. A második szerint mindkét kézen lovagolnak.

Az első mód szerint a vezényszóra lovas-
 gólnak:

«Egyenként lovagolni a jobb (bal) kézen!»

és helyből még:

«Lépést (Ügetést) — indulj!»

mire az osztály felbomlik azáltal, hogy a lovasok szabályszerű fordulatok keresztülvitelével az egész lovardára lehetőleg egyenletesen feloszlának.

Az oktató a különböző jármódokat, a megállást, hátralépést, köröket, fordultokat és oldaljáráásokat rendelje el, mire minden lovas, miután lovát a kellő helyzetbe hozta, önállóan megkezdi a megparancsolt gyakorlatot.

Az oktató ezen előbbi gyakorlatokat egyesek által is megtételezheti és ismételtetheti.

Ha valamely lovas az előtte lovaglóhoz igen közelre jut, akkor nem szabad annak elébe lovalognia, hanem a szabályszerű fordulatok valamelyikét kell végrehajtania.

Ezen vezényszóra:

«Váltás!»

vagy:

«*Átváltás (Balra átváltás)!*»

minden lovas az elrendelt váltással a másik kézre megy át.

344. A második mód szerint e vezényszóra lovasoknak:

«*Egyenként lovagolni!*»

és helyből még:

«*Lépest (Ügetést) — indulj!*»

mire a lovasok az imént magyarázott módon viselkednek, csak hogy azzal a különbséggel, hogy most egyidejűleg mindkét kézen lovagolnak.

A bal kézen lovaglóknak állandóan 3 lépésnyire kell maradniuk a faltól, hogy mindenféle összeütközés kikerültesse.

345. Az osztály ezen vezényszóra:

«*N. huszárra osztályba!*»

az ekként előlovasul kijelölt huszárra, ki is lépésben megmarad vagy abba átnegy, — az előbbi beosztásra való tekintet nélkül — az épen lovagolt

ütemben megalakíttatik. Ha az oktató más ütemet kíván, akkor ez külön vezénylendő.

A lovardában csak akkor kell kivont karddal lovagolni, ha a legénységet annak hordása és használatában gyakorolni akarjuk.

Kivont karddal nem szabad oldaljáráásokat csinálni.

A kard használatában és az ütem sebesítésében való gyakorlatokat csak az első mód szerinti egyenkénti lovaglásnál szabad elővenni.

Befejezett lovardai gyakorlat után e vezényszóra:

«*Sorba!*»

az épen lovagolt jármódban 2 lépéssel az oktató mögött egy sorba kell fejlődni. Az oktató ehhez rendszerint hátával a rövid falhoz közel álljon fel. Minden lovasnak a fejlődés előtt lépésbe kell esni és a sorba lassan belovagolni, nehogy a lovak a betolakodásra szokjanak.

Ha egyenként lovagoltak, úgy a lovasok a leg-
rövidebb úton oly módon sorakoznak a sorba, hogy a legelőbb érkező épen az oktató mögött áll fel, míg a többiek érkezési sorrendjük szerint mindkét oldalon zárkóznak. Minden lovasnak há-

tulról egyenesen kell az arcvonalba lovagolnia és lovát azonnal egyenest kell álltania.

349.

Ha osztályban lovagoltak, akkor az előlovas, a rövid falhoz érven, a lovardába befordul és megáll. Minden következő lovas előttese mögött körüllovagol és melléje zárkózik.

350.

Megtörtént fejlődés után minden lovas egyenként az arcvonalból való egyenes kilovaglásban gyakorlandó; e végből az illető nevén szólítva, a jármód egyidejű megjelölése mellett az arcvonalból kihívatik, pl. «X. huszár lépést (ügetést, rövid vágatát)!»

Rövid vágásban való kilovagoláskor a ló tettségére kell bízni, vajjon jobbra vagy balra kíván-e vágtaézni. Az egyenes vonalban való kilovaglás a fődolog.

A szemközt levő rövid fal előtt minden lovas lovát lépésbe veszi, jobbra vagy balra fordít és hátulról ismét a sorba lovagol.

33. §.

Vezetés csikókantárral.

351.

A helyes vezetéshez a szár- és cizombesegítések tökéletes összehangzása feltétlenül szükséges; mindkettőnek helyesen meghatározott mérvben kell egymást kölcsönösen támogatni és kísérni.

Fődolog mindig a jó kéz; ez mozdulatlan, könnyű és puha legyen.

Mozdulatlan a kéz, ha mindenkor megbir azon helyzetben maradni, melyet a lovas megfelleőnek talál; könnyű, ha a ló állkapczáinak a zablára való csekély támaszkodását is éri, és ezen érzést el nem veszíti; puha, ha hatását a legcsekélyebb foktól a legerősebbig, rángatás nélkül lassanként növeszti és épp úgy csökkenti.

A ló egyenest álltása.

A lónak helyből való megindítása előtt egyenest és szárba véve kell állania, hogy a mozgás azonnal habozás és vonakodás nélkül megkezdhető legyen.

A helytelen állásnak következő ismertető jelei vannak:

Ha a két első láb hátra áll a ló teste alá, akkor a lovas a ló elejének súlyedését fogja érezni; ha az egyik láb előre áll, úgy ezt elárulja a lovasnak a ló előretolt válla; ha a ló kinyújtva áll, a lovas a ló derekának alá súlyedését éri; ha hátsó lábait teste alá teszi, a lovas ülésében fölemeltnék éri magát; ha a ló egyik hátsó lábát pihenteti, akkor a lovas ugyanez oldalon ülésének lesúlyedését éri. Ha végre a lovas egyik vagy másik vállát előretolva éri, akkor a ló hátuljával azon oldal felé áll, a melyen a lovas válla előre van tolva.

353.

Mindenen hibás állásokból a ló előrenyomó czombsegítés és a száráknak gyöngéd éreztetése által hozzátik a helyes állásba.

Hogy rendben és sorban egyenest előre lehessen vonulni, okvetlen szükségessé a lovasokat arra szoktatni, hogy lovukat már a lovardában is mindig tökéletesen merőlegesen állítsák a felállítási vonalra.

Az oktató tehát tartozik nemcsak minden eltérést rögtön megszüntetni, hanem, még ha a ló egyenest áll is, gyakori kérdeztetés által meggyőződni arról is, vajjon a lovasnak meg van-e a helyes érzéke és képes-e lóva állását megbírálni.

Lófej-hajlítás.

354.

Jó testalkatú és helyes idomítás alá vett lovaknál a 266. pontban leírt fejtartás rendszerint nehézség nélkül elérhető.

Kedvezőtlen testalkatú vagy elrontott lovak a lófej-hajlítás által kell hogy megtanulják az egyedileg szükséges fejtartást és ezzel a helyes támaszkodást fölvenni. A kezdő lovas számára is alkalmas ezen gyakorlat arra, hogy vele a szár hatását megértesse.

355.

A lófej-hajlítás csak csikókantárral kantározott lovakkal gyakorlandó és nem többször, mint azt az elérendő cél követeli.

A lófej-hajlításhoz a lovak a faltól elfordítandók, nehogy ahhoz támaszkodjanak.

A helyes lófej-hajlításhoz a ló egyenest álljon és fejét jól feligazított nyakkal állkapozája mögött legfelsőbb nyakcsigolyáiban hajlítsa meg. Különös figyelem fordítandó arra, hogy a ló a zablát rága.

A lófej-hajlításhoz mindkét szár kissé meg- 356.

rövidítendő és a felsőtest előreahajlítása nélkül kezdetben az öklök egymáshoz közel az első kápa felső részére oly erősen támasztandók föl, hogy a ló azokat el ne mozdíthassa.

Ha e mellett valamely ló hátramegy, nem szabad azt ebben gátolni, hanem nyugodtan be kell várni, míg magától megáll és a fejállásba helyezkedik. Ha a ló a zablát kezdi rágni, akkor a szárák rögtön megeresztendők és a lónak hizelegni kell.

A ló hátrálása ama fájdalom kifolyása, me- 357.

lyet az állkapozák nyomása a filumirigyekre gyakorol; ha tehát a ló ezalatt a czombokkal, vagy éppen a sarkantyúkkal előre ösztöztetjük, ezáltal oly ellenszegüléseket idéznünk elő, a melyekre különben nem is gondolt volna.

A lovak már néhány lecke után többnyire nem szegülnek többé ellene a zabla hatásának és nem is menekülnek hátrálással a zabla nyomásától.

358.

Mihelyt a ló a lefelé való nyakszirt-hajlításra hajlandó, az oldalt való nyakszirt-hajlítás is egyakorlandó. Ennél a nyaknak csak kevésbé szabad az elhajlásban résztvennie.

Az oldalt való hajlításhoz a belső szár kissé megrövidítendő és ezután a belső ököl a szükséghez képest az első kápara feltámasztandó, míg a külső a szár ellentartása által a hajlítás mértékét meghatározza és a lófejet helyes tartásba hozza.

359.

Később a ló egy bizonyos ideig a hajlított helyzetben tartandó, hogy az abban való megmaradásra szoktattassék.

Ha a ló már megérti, hogy mit kívánnak tőle, akkor az öklök nem támasztandók többé fel, hanem a szár a 291. pont szerint tartatik és a ló a visszamászásra irányuló minden kísérlete után mindig megújított növekvő czombségtséggel ismét bele nyomatik a kitarított szárakba.

Ily módon kell a lóval azt elérni, hogy az a helyes fejtartást úgy az indulásnál mint mozgás közben is megtartsa.

Lovaglás lépésben.

Indulás.

360. Azon czélból, hogy helyből lépésben meginduljunk, a czombok valamivel erősebben nyomatnak a lóhoz, a minél a kéz egyidejűleg kissé enged;

mihelyt a ló megindult, a czombok hatása csökkenetik. A felsőtest se előre se hátra ne essék.

Megállítás.

A ló megállítása czéljából a czombok jól zár- 361.

közva a hevederre helyeztetnek, hogy a ló hátulját maga alá tolja; ezzel egyidejűleg a szár fokozódó erővel mindkét kézzel föl a test felé meghúzatik. A lovas valamivel erősebben ül a nyeregbe és hogy előre ne essék, felsőtestét kissé visszatartja.

Ha a ló megállott, a szár a nélkül hogy netán rögtön hatályon kívül helyeztetnék, megereztendő, hogy a ló ne hátralajon vagy farával oldalvást ki ne térjen. Egyidejűleg a czombyomás is csökkentetik.

Megállás után a lónak képesnek kell lennie a mozgást azonnal ismét megkezdeni, a nélkül hogy újabb összeszedés által ehhez még előbb elő kellene azt készíteni.

Hátralépés.

Ezen gyakorlat arra szolgál, hogy a ló jobban egyensúlyba vétessék és annak hátulja a lovas hatalmába kerüljön.

A hátralépés csak helyből gyakoroltatik.

A lónak lépésről-lépésre egyenes vonalon kell hátralépnie. Sem akadoznia, sem sietnie, sem pedig hátuljával oldalt kitérnie nem szabad.

A lovasnak ennél mindig azon érzéssel kell bírni, hogy minden pillanatban megállhat vagy előrelovagolhat.

363. A hátralépés e vezényszóra megy végbe:

«Hátra — lép!»

Mindkét szár növekvő erővel mindaddig a test felé húzódik, míg a ló hátrafelé nem mozog. E pillanatban a kéz nyugodtan engedeljen. Ha a lónak még tovább kell hátrálnia, a szár újból meghúzandó.

Mindkét czomb érzést tart a ló mellett, hogy annak hátulja az egyenes vonalon megtartassék, hogy a ló előrenyomassék, ha netalán sietne és hogy a hátralépés beszüntetessék, ha a lovas meg akar állni.

Ha a ló fara az egyenes vonaltól eltér, akkor ezt az ugyanazon oldali szár és czomb meg kell hogy akadályozza.

364. «Állj!»

vezényszóra a lovas mindkét czombjának hathatós közreműködése által lovát először egy lépésre előrenyomja és aztán megállítja.

E vezényszóra:

«Lépet (Ügetést)!»

a ló a lépésben való megindulásnál előadott segítségkel előre indították; ennél a czomboknak mindaddig kell hatniok, míg csak a ló nem engedelmeskedik.

Fordulatok.

A ló minden fordulat előtt, ha szükséges, mér- 365.

séketlen összeszedendő, hogy jó tartásban, könnyedén a szárra támaszkodva kezdje meg a fordulatot.

Fordítás végett a belső szár mérsékelten gömbölyített kézzel a mell közepe felé húzódik, minél a külső kéz aránylagosan enged. A belső czomb természetes helyzetében a hevederre, a külső a heveder mögé helyezendő; a felsőtest a mozdulatot könnyedén követi.

A belső szár a lovat a belső kézre állítja, a fordítást eszközözi és a belső czomb közreműködése mellett a ló farának befelé dülését megakadályozza.

A külső szár a ló nyakát és fejét feligazítja, a fej befelé állításának fokát és a fordulat nagyságát meghatározza és a külső czomb által támogatva, a ló farának kifelé dülését megakadályozza.

A belső czomb segít a lovat egyenlő ütemben megtartani.

Ha a belső czomb használata elmulasztatik akkor a lovak hajlandók magukat a fordulat alatt visszatartani.

A fordulat bevégeztével a ló a külső szár kitar-
tása, a külső czomb ellentartása és a lófej egyenest állítása által ismét az egyenes menésre bíratik.

366. Hasonló módon lovagoltatnak át a szögletek. A lovak soha ne haladjanak át tartás és állás nélkül a szögleteken.

367. Az alább megmagyarázott valamennyi fordulat mindkét kézen egyaránt gyakorlandó és csak annyiszor veendő elő, ahányszor ez a lovas kiképzésére és a ló idomítására, vagy ez utóbbi engedelmességének megpróbálására szükséges.
- Sok fordulat lovaglása azon ezelből, hogy a szemnek tetszetős kép nyújtassék, haszon nélküli, sőt káros is.

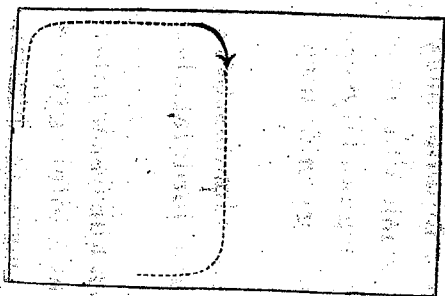
Egy szerű fordulat.

368. Ennél a ló oly köríven mozog, melynek fel-átmértője 3 lépés.

369. Fel lovarda.

Ezen vezényszóra:

«Fel lovarda!»

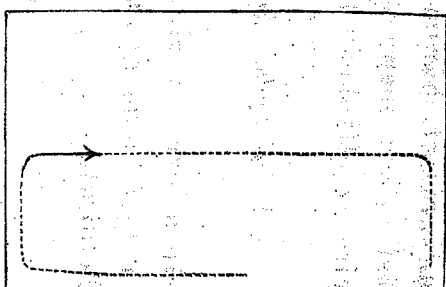

a lovas a hosszú fal közepén fordít, a lovardán egyenest átlovagol és a másik hosszú fal előtt ismét ugyanazon oldal felé fordít.

Ezen vezényszóra:

«Középből!»

a lovas ugyanazon fordulatot a rövid fal közepétől teszi meg.

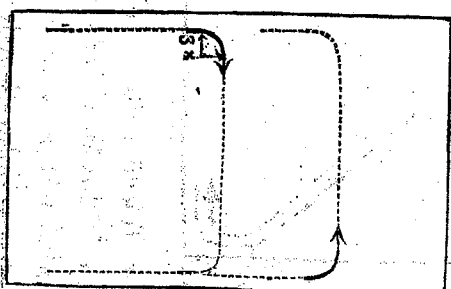

Ezen vezényszóra:

«Fordulat jobbra (balra)!»

a lovas ugyanazon fordulatot ott teszi meg, ahol éppen van.

Fordulat jobbra vagy balra. 371.

Ha az oktató azt akarja, hogy az eddig megmagyarázott három fordulat valamelyikéből a másik kézre menjenek át, úgy legalább 10 lépésre az ellenkező fal előtt ezt vezényli:

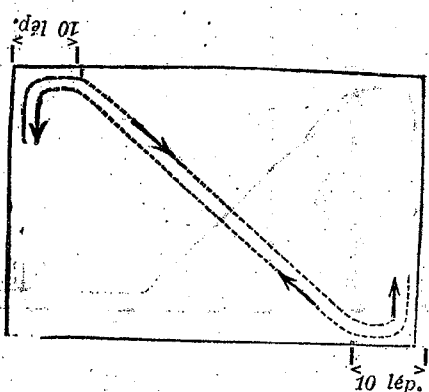
«A bal (jobb) kézre!»

mire a lovas az ellenkező falhoz való közeledésekor lovát a megparancsolt oldal felé állítja és oda fordít.

Váltás.

Váltani.

373.

«Váltani!»

vezényszóra a lovas akkor fordítja lovát, mikor a rövid falat elhagyta és a hosszú fal mellett még 10 lépést tovább lovagolt; a négyszögön az átlóvonalon akként lovagol keresztül, hogy ismét körülbelül 10 lépésre a részút szemben fekvő szöglet előtt jusson a hosszú falhoz, a hol is lovát a másik kézre állítja és arra fordít. Váltásnál a lovasok mindig akként találkoznak, hogy a jobb (kardos) kezek jutnak egymás felé.

Nagy kör.

A nagy kört oly köríven lovagolják, melynek 374. átmérője legalább 20 lépés, és a

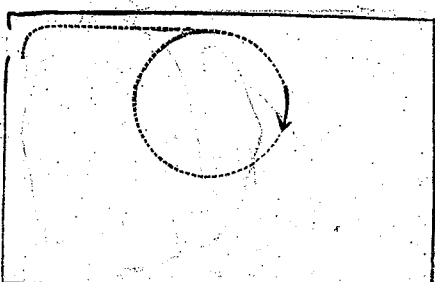
«Nagy kör!»

vezényszóra kezdik meg, és csak az

«Egyenest!»

vezényszóra végzik be.

Mint hogy a nagy kör folytatódagos fordítás, ennél szükséghez képest megújítani, mint a fordításnál.

A nagy kör a külső oldalon álló oktátónak 375. alkalmat nyújt nemcsak a külső czomb használatának, hanem a lovas ülésének úgy előlről, mint hátulról való megfigyelésére is.

A lovakra nézve igen hasznos a nagy kör; megtanulnak oldalbordaikban hajlani és belső hátsó lábukra támaszkodni, a mi minden hirtelen fordulathoz szükséges.

Mint hogy ennél a belső és a külső lábak nem egyformán vétetnek igénybe, ennél fogva nem kell túlsokáig ugyanazon a kézen lovagolni.

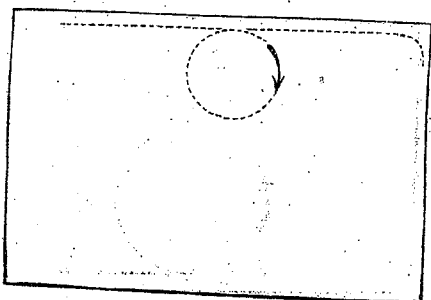
376.

Kis kör.
A kis kört oly kisebb köríven lovagolják melynek átmérője a lovas és a ló ügyességétől függ. Ezen vezényszóra:
Kiskör.

«Kis kör!»

ez csak egyszerű tétetik meg és azután ismét egyenest kell lovagolni.

A segítségek ugyanazok, mint a nagy körnél; csak hogy ügyelni kell arra, hogy a tiszta járás és az egyenlő ütem mindig betartassék, mert a fordulat kisebb és ezért több gyakorlatot követel.

Átváltás.

377.

Az átváltás egy fél kis kör, a mely után részsüt vonalban váltunk át a másik kézre, és ha jobbra kell azt végrehajtani:

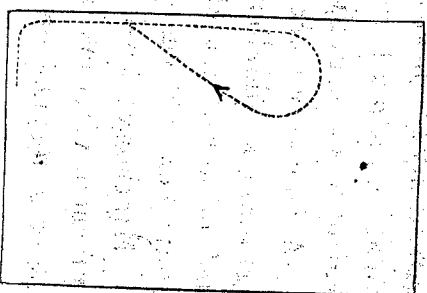
«Átváltás!»

ha balra:

«Balra átváltás!»

vezényszóra hajtatik végre.

Az átváltásnál a fordulat megkezdésére vonatkozó-

lag ugyanazon határozványok érvényesek, mint a kis körnél, a második felére vonatkozólag azonban — a melynél részsüt, inkább előre mint oldalvást kell a fal felé lovagolni — az átlöváltás határozványai mérvadóak.

Fordulat a ló közepe körül.

A ló közepe körüli fordulat abból áll, hogy a 378. ló eleje egyenes irányából az egyik oldal felé annyira eltér, a mennyire annak hátulja az ellenkező oldal felé fordul, a minél a lónak közepe mint tengely egy oly körivet ír le, melynek felátméréje egy lépés.

A ló közepe körüli egész fordulatra:

«Jobbra (Balra) át!»

és a hátrafordulásra, ha az jobbra viendő végbe:

«Háttra arcz!»

ha balra:

«Balra háttra arcz!»

vezényeltetik.

A közepe körüli fordításhoz a lovat a lovasnak valamivel jobban kell összeszednie, mint az eddig megmagyarázott fordulatok előtt. Ennél a lovas a ló elejét ugyanazon szársegítségekkel

fordítja, mint a többi fordulatoknál, a minél azonban belső czombját a heveder mögé teszi és valamivel erősebben használja, hogy ezáltal a ló hátulja ép annyira térjen kifelé, a mennyire az eleje befele fordítottatik. Emellett mindkét czomb a lovat az előre való mozgásban megtartja. A fordulat bevégezte után a külső szár és czomb ellenhatást fejt ki és a lovat egyenes menésre bírja.

Ezen fordulatnak helyből való keresztülvitele a lovas lovat először kissé előreindítja. Egyebekben a 380. és 381. pont határozványai véendők figyelembe.

Fordulat a ló hátulja körül.

379.

A ló hátulja körüli fordulat abból áll, hogy a hátsó lábak majdnem helyben lépdelnek, minél a belső hátsó láb a lónak fő támpontját és egy-szersmind amna körnek, melyet a ló eleje leír, középpontját képezi.

A ló hátulja körüli fordulathoz, a mi mindig egy teljes hátrafordulás, ez vezényeltetik:

«*Röviden hátra arcz!*» vagy

«*Röviden balra hátra arcz!*»

Ezen fordulatra az összeszedést és a szárségségeket illetőleg ugyanazon határozványok érvényesek, mint a ló közepe körüli fordításánál, csak hogy a belső czomb helyett a külsőt kell a

heveder mögé tenni és oly erősen használni, hogy a hátsó lábak mozogva, csaknem egy helyen tartassanak meg. A belső czomb a hevederen marad és a hátramászást akadályozza meg.

A ló közepe és hátulja körüli fordulatokat csak helyből és lépésből szabad gyakorolni. A ló közepe körüli fordulatok nem eszközölhetők a fal mellett, mert a ló hátulja a kitérésnél abba beleütköznék.

A fordulat bevégezte után a szerint, a mint az lépésben avagy helyből hajtott végére, vagy tovább kell lovagolni, vagy meg kell állani.

Ha ezen fordulatok valamelyike lépésben hajtatik végre, akkor a lovas az egész fordulat befejezte után ugyanazon a kézen marad, a teljes hátrafordulás bevégezte után azonban a másik kézen kell tovább lovagolni.

A lovas az itt előírt fordulatok által meg- 381.

tanulja lovat mindkét szár és a czombok között vezetni és egyidejűleg megismerkedik azok össze-vágó hatásával.

A két utolsó fordulat (378. és 379. pont) igen hasznos a katonalónak, hogy az a hirtelenebb fordulatokra fokozottabb jármódokban kímélettel előkészíthetessék. Ezeket csak óvatossággal szabad gyakorolni, hogy a lovak fordulatközben magukat vissza ne tartsák és hátukat vagy a farukat magasra ne emeljék.

Oldaljárások.

382. Az oldaljárások arra szolgálnak, hogy a lovas az egyesített szár- és cзомbsegítségéről helyes fogalmat nyerjen; a ló ezáltal fokozott engedelmessegre szoktatassék és annak lehető kimélet mellett valamennyi csuklójában a szükséges hajlékonyság szereztessék meg.

383. Oldaljárásokat csak oly lovakkal szabad gyakorolni, a melyek jól szárban vannak és a cзомbsegítségekre készségesen előremennek.

384. A lovassági lónak elegendő: a vállat be, a féloldalazás, a farat be és az egész oldalazás.

A három első oldaljárás csak az idomítás eszköze gyanánt tekintendő és azokat többször gyakorolni, mint ezen cél megkívánja, vagy hosszasan folytatni sohasem szabad. Vállat be és a féloldalazás a legcélszerűbb és ennél fogva legfontosabb oldaljárás; a farat be a fiatal lovasnak fogalmat ad arról, miként kell a lovat állítani, hogy az vágtaiba jobbra vagy balra biztosan beurratassék.

Az egész oldalazás csupán azért gyakorlandó, hogy sorban és rendszerben néhány lépést oldalvást lehessen léptetni.

385. Az oldaljárásokat csak lépésben szabad végbeinni.

Valamennyi oldaljárásnál a ló elejének mindig megfelelően meg kell előznie a hátulját.

A ló az oldaljárások előtt helyesen szárban kell hogy legyen és sohasem szabad azt az oldaljárásokra erős segítségekkel kényszeríteni.

A lovasnak mindig szem előtt kell tartania, hogy a lovat főleg a szárák vezetik és a cзомbok azokat csak támogatják, továbbá, hogy egyik oldaljárásnál sem szabad csupán csak egyik cзомbnak hatni; mert ha egyik cзомb a lovat oldalt hajtja, a másiknak azt az oldal felé való sietésben gátolnia — és ha a ló magát visszatartja, úgy azt előre ösztönöznie kell. A lovas felső testének a mozdulatot követnie kell és soha sem szabad az oldalra ösztönző cзомb felé csüggenie.

Vállat be.

A vállat be kiválólag a nagy körben gyakoroltatik, de a fal mellett is végbelvezethető. 386.

E gyakorlatnál a ló eleje egy lépésnyire befelé fordíttatik, a belső lábak egymás elé lépnek. Nagy körben a belső hátsó és a külső első láb körülbelül ugyanazon körvonalon jár, a fal mellett a belső hátsó láb majdnem ugyanazon vonalon lépdel, melyen a külső.

Ha a ló eleje jobban befelé állíttatik vagy hátsó része jobban kifele nyomatik, akkor a hátsó lábaknak lépései igen nagyok lesznek, a ló belső hátsó lábát nem képes eléggé maga alá

venni, az elejére támaszkodik és ez által a helyett, hogy a hátulja hajlékonyra tétlenek, vállai merevítetnek meg; emellett a ló hajlandó merev derékkal járni.

A vállat be gyakorlásához ez vezénylendő:

«Vállat be!»

387. Erre a fejállás a belső szárnak erősebb meghúzása által kissé fokoztatik és a ló eleje megfelelően befordítottatik.

A külső szár ezen állásnak mértékét határozza meg; a belső czomb a hevederre fektetve az oldalt lépdelést eszközölteti és a homorú hajlást elősegíti; a külső czomb közel a heveder mögé fektetve kiszabja, hogy mennyire szabad a ló hátuljának kitérni és a lovat, ha az magát visszatartja, előrenyomja.

E gyakorlat megszüntetésére:

«Egyenest!»

vezénylendő.

A belső szárnak megeresztése és a külsőnek erősebb meghúzása a lovat arra bírja, hogy fejállását az oldal felé csökkentsen és az oldaljárással felhagyjon. Egyidejűleg a belső czomb hatása is némileg csökkenetetik; a külső czomb az érzést megtartván, a heveder mögött marad.

Ha a vállat be fal mellett gyakoroltatik, akkor 388. a szögletben a ló eleje némileg kitartható, a belső czomb kissé erősebben a lóhoz szorítandó és a ló meghajlítva vezetendő át a szögleten.

Félpoldals.

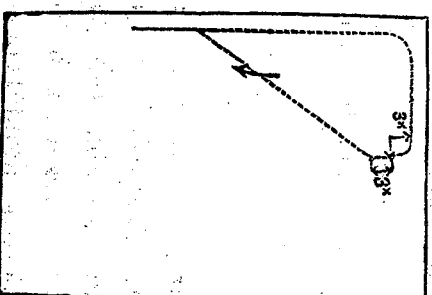
Félpoldalszaskor a külső lábak a belsőkön némileg túllépnek; a belső első és a külső hátsó láb meglehetősen egy vonalon járjon és ügyelni kell arra, hogy a ló belső oldala kissé homorúan meghajolva legyen.

Félpoldalszához ez vezényeltetik:

390.

«Félpoldalsz középbe!»

Erre a lovas «Középbe!» fordít, még 3 lépést egyenest előre lovagol és azután a lovat a hosszú fal közepe felé irányítja úgy, hogy a ló eleje ahhoz közelebb legyen mint a hátulja. Ezen a részüv vonalon vezet a lovas lovat a hosszú fal közepe felé oly módon, hogy a belső szárral kissé fokozottabb fejtartást követel és a külső czombot a szükség szerint a heveder mögé fekteti. A külső czomb a lovat oldalvást lépdelésre ösztönzi

és a külső szár kitarítása által támogatják. A belső czomb a hevederen mindig készen áll, a lónak előrenyomására és a far előrejutásának megátolására.

A belső szárnak a belső czomb hatását támogatnia kell, hogy a ló elejét állandóan az előre menésben tartsa meg.

A hosszú falhoz érve, vezényszó nélkül egyenesen tovább kell lovagolni.

F a r a t b e.

391. Farat be csak az egyenes vonalon gyakoroltatik. A ló hátulja ennél kissé a belső oldal felé állítandó, úgy hogy a külső hátsó és a belső első láb ugyanazon vonalon járjon.

Ha a ló hátulja jobban befelé állítatik, akkor a ló elveszti tartását és a külső hátsó láb nem léphet egykönnyen a ló súlypontja alá.

392. Farat be gyakorlásához ez vezényeltetik:

«Farat be!»

A lovasmindenekelőtt biztosítja a fejtartást a belső száron, minél a külső egy kissé kitarít, a külső czomb az oldalt lépdelést eszközölteti; a belső szár folytonosan a ló elejét vezeti, a belső czomb azt támogatja és a lovat akadályozza abban, hogy farát a kelletténél beljebb állítsa.

E gyakorlatnál a belső szár és czomb helyes alkalmazására különös súly fektetendő.

A szögleteken való átlovaglásakor a ló elejének kell előremennie és legelőbb fordítatnia. Ez ugyanoly járásban és ütemben megmarad, míg a ló hátulja a belső czombnak ellentartása által mindaddig rövidebb lépésekre kényszerítendő, míg a ló eleje a szögleten át nem jutott. A külső czomb érzésben marad a heveder mögött, hogy a ló hátulját lekötve tartsa és azt azonnal ismét oldalt lépni kényszerítse, mielőtt a ló eleje a szögleten áthaladt.

E gyakorlat megszüntetésére:

«Egyeneset!»

vezényeltetik.

A belső szárnak és a külső czombnak csökkenő hatása, a külső szárnak kitarítása és a belső czombnak fekvő hagyása a lovat az egyenes járásra bírja.

E g é s z o l d a l z á s.

Egész oldalzásnál a külső lábak a belsőkön át 393. lépnek, az első és hátsó lábak párhuzamos vonalakon járnak, a ló előre egyáltalán nem, hanem csakis oldalt megy.

Az egész oldalzás csak helyből gyakoroltatik.

Ennek végbevitelére:

«*Oldalzás jobbra (balra), — Indulj!*»

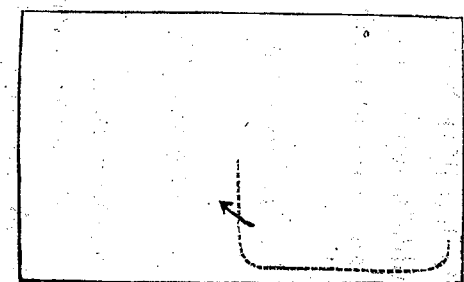
vezényeltetik.

A ló kissé előre mozgásba hozzák, ezután a belső szárral az eleje amaz oldal felé fordítatik, a mely felé oldalozni akarunk és a külső czomb kissé visszatartott száruk mellett a heveder mögé fektetjük, hogy a lovat oldalvást hajtsa. A belső czomb gondoskodik arról, hogy a ló hátra ne húzódjék és támogatja a belső szár hatását, hogy a ló eleje mindig elől járjon.

Az oldalzás megszüntetése:

tésére:

«*Állj!*»

vezényeltetik, mire a száruk kissé visszatartatnak. A külső czomb hatása csökkenetlik, a belső ellentáll és a ló előre felé ismét egyenest állítottatik.

Lovaglás üggetésben.

Indulás.

394. A lépésből üggetésbe való átmenethez ugyanazon, csak hogy valamivel fokozottabb segítségnek adatnak, mint a lépésbe való meginduláshoz.

Hellyből üggetésbe való meginduláshoz a ló előbb lépésbe elindítottatik és a segítség mindjárt addig fokoztatik, míg a ló az üggetést meg nem kezdi. A felsőtestnek e mellett a mozdulatot követnie kell és se előre, se pedig hátra esnie nem szabad.

Egyenlő, könnyed szárvezetés és nyugodt ülés fentartja az egyenletes ütemet. Ha a ló siet, akkor a szár meghúzása által — ha elmaradozik, akkor mindkét czomb fokozott hatása által tartandó meg egyenlő ütemben.

Fordulatok és a szögletek átlolvasása.

A fordulatoknál és a szögleteknél ugyanazon 395. segítségek alkalmazandók mint lépésben, csak hogy a lovasnak felsőtestét kissé jobban a belső oldalra kell tartania, hogy a mozdulatot kövesse. Továbbá főleg arra kell figyelemmel lenni, hogy a járás mindig tiszta és az ütem egyenlő legyen.

A lovasnak és lónak igen hasznos gyakorlat az üggetés nagy körben; ez képezi minden nagyobb mérvű hajlékonyság, valamint a ló elejének hátulja körüli könnyű fordulásában való gyakorlatosság alapját és nagyon jó előkészítés a vágtahoz.

Átmenet lépésbe, megállítás.

A lépésbe való átmenetre és a megállításhoz 396. ugyanazon segítségek alkalmazatnak, mint a lépés-

ből való megállításhoz; a cizombok mindaddig a ló mellett maradnak, míg az lépésbe át nem ment, illetve meg nem állt, mire a kezek és a cizombok engednek.

Az ütem sebesítése.

397. Az ütem sebesítése előgyakorlat a sebes üggetéshez és a lovarda térvizsgálaihoz mérendő.

Az ütem sebesítésére:

«Ütemet sebesíteni!»

vezényeltetik.

«Üggetés!»

vezényszóra ismét a rendes ütem vétetik fel.

Az átmenetek lassan fokozódó segítségekkel folyékonyan eszközözlendők. A szögletek a sebesített ütemnél kikerekítendők.

Lovaglás rövid vágatában.

Beugratás.

398. Hogy lépésből a rövid vágatába való nyugodt, biztos átmenetet előkészítsük és hogy a lovasat a beugratáshoz való helyes érzékre megtanítsuk, tanácsos gyakrabban az üggetésből beugratni.

399. Üggetésből rövid vágatába való beugratáshoz a lovas lovat egyenest állított lófej mellett mind-

két szárral a külső hátsó láb irányába visszahatítja, a nélkül hogy az üggetés ütemét megváltoztatná, vagy gyorsítaná. A belső cizomb érzésben a hevederen marad, a külső kissé erősebben heveztetik a mögé és a ló mindkét cizombbal előre-ösztonőztetik. Mithelyt a ló az első ugrásra készült, a lovasnak a kéz megereztése által meg kell engednie az előrehaladást.

Különös figyelem fordítandó arra, hogy a lovak folyékonyan, nyugodtan és jó tartásban kezdjenek vágatázni, se vissza ne tartásuk magukat, se az üggetés ütemét ne sebesítsék, főként pedig el ne rohanjanak.

Lépésből való beugratáshoz ugyanazon segítő 400.

ségek alkalmazandók, mint a beugratáshoz üggetésből. Ügyelni kell arra, hogy a ló hátulja a heveder mögé helyezett külső cizomb nyomásának ne engedjen túlságos mérvben; továbbá, hogy a lovas a helyes ilést megtartsa és a hibázatandó tekintést a belső oldal felé elkerülje.

Helyből való beugratáshoz a ló először lépésben 401. elindíttatik és rögtön ezután adatik a rövid vágatához való segítség.

A lovas azt, vajjon lova jobbra vagy balra 402. vágtat-e, úgy ismeri fel, ha megfigyeli, hogy saját testének melyik oldala lökethet előre és felfelé. Ugyanazon az oldalon vannak előreugrásban

a ló lábai is. Ha ellenben ülésében igen kellemetlen és szabálytalan lökéseket érez, akkor a ló keresztben jár.

Mihelyt a lovas észreveszi, hogy lova hamisan vágta vagy keresztben jár, azt, ha egymaga gyakorol, ama jármódba kell vennie, a melyből vágtazni kezdett és újból be kell ugratnia; ha pedig több lovas egyidejűleg vétetik elő, akkor a lovat ügetésbe kell vennie s ebből nyugodtan újra be kell ugratnia.

Ha a ló helytelenül ugrik be, a lovast nem szabad azonnal megszólitani, hanem be kell várni míg az egyik szögleten átlóvágol. Ha lovat azután nem veszi a csökkentett jármódba, ez azt bizonyítja, hogy a vágta megbírlására még nem bír kellő érzékkel; a miért is e megszólitással: «*N. huszár, hamis!*» arra figyelmeztetendő.

403.

Nyugodt ülés, a szárnak váltakozó megeresztése és meghúzása, végre a czombsegítések ismétlése olyankor, mikor a ló a vágta csökkenteni akarja, fentartja az egyenletes ütemet és előmozdítja a mozgás könnyed és helyes voltát.

Rövid vágtaiban való hosszantartó, megszakítás nélküli nyugodt menés által megszokják a lovak a lábmozgás sorrendjét ezen jármódban és ezáltal előkészítettnek arra, hogy vágtaiban nagyobb távolságot mégtegyenek, a nélkül hogy izgatottá válnának vagy lábjaikban kárt szenvednének.

Fordulatok és a szögletek átlóvág-lása.

A fordulatoknál és szögleteknél, mely utóbbiak 404.

rövid vágatánál jól átlóvágolándók, ugyanazon segítségek alkalmazatának mint lépésben, csak hogy a külső czombnak a heveder mögé fektetve kissé erősebben kell hatnia, hogy a ló hátuljának — a nélkül azonban, hogy azt befelé szorítaná — kellő tartást adjon.

Átmenet lépésbe, megállítás.

Rövid vágtaából az átmenet lépésbe és a megállítás ugyanazon segítségekkel hajtatik végre mint az ügetésből, a minél főkép a felsőtestnek egyenes tartását kell megőrizni.

Átmenet ügetésbe.

A ló mindkét szár fokozott meghúzása által 406.

— a minél a belső szár jobban hat — véendő vágtaából ügetésbe. A czombok emellett csupán annyira szorítándók a lóhoz, hogy a ló a fokozott fejállás folytán magát vissza ne tartsa és hogy az a helyes ütemet mindjárt fölvegye.

Átmenet a másik kézre.

Ha a lovasnak rövid vágtaiban egyik kérről 407. a másikra kell átmennie, úgy lovat a «*Váltás*»- és «*Átváltás*»-nál a falhoz érkeztekor vezényszó nélkül, a többi fordulatoknál pedig ezen vezényszó

szóra: «*A bal (jobb) kézre!*» üggetésbe veszi, a másik kézre állítja és újból beugratja.

Az ütem sebesítése.

408. A vágatához való előkészítésképen a lovardában a rövid vágta üteme a térvíszonyoknak megfelelően időnkint sebesítendő.

Figyelni kell arra, hogy az ugrás nyugodt, csak hogy valamivel nyújtottabb legyen, a szöglek jól kikerekíttessenek és a lovasok nyugodtan üljenek és könnyedén vezessenek.

A végbevitel erre történik:

«*Ütemet sebesíteni!*»

az újbóli megrövidítés pedig ezen vezényszóra:

«*Rövid vágat!*»

34. §.

Vezetés kantárral.

Csupán feszítőzablá-szárakkal.

409. Csupán a feszítőzabla-szárakkal csak a lovardában lovagolnak, két esetben: vagy a végett, hogy a lovas a feszítőzablával való vezetésben oktatásuk és annak hatása neki megmagyarázhatóság, vagy pedig a végett, hogy a fiatal ló — idomításának befejezése céljából — e szárah hatására teljesen engedelmessé tétessék.

Csupán feszítőzabla-szárakkal nem szabad oldalfutásokat gyakorolni.

Hazat akarjuk, hogy csupán a feszítőzabla-szárakkal történjék a vezetés:

«*Csúszabla-szárakat megvesztetni!*»

vezénylendő, mire a szártartás a 295. pont szerint veendő fel.

«*Csúszabla-szárakat kézbe!*»

vezényszóra ezek ismét megfogatnak a 296. pont szerint.

A kéz minden meghúzáskor lehetőleg a test 411. közepe előtt maradjon.

A lovas minden váltáskor, egyáltalában valahányszor szükségessé, még kézbe vett fegyverrel is, jobb kezével igazítsa meg a szárat, hogy a ló mindig helyesen álltva, és az előforduló fordulatokra előkészítve legyen.

A lónak feligazítása, összeszedése, visszatartása, valamint hátaléptetése végett a bal kéz mindkét feszítőzabla-szárat egyenlő erővel, egyenes irányban a test közepe felé húzza, minél a kisujj kissé föl a test felé fordítandó.

A bal kéznek engedése a szárah hatását csökkenti. Ez az egész kéznek kissé előrehozását, a

vagy a kéz alsó részének egyszerű elfordítása által idéztetik elő.

A ló szája többször ismétlődő visszatartás és megeresztés által üde érzésben tartandó meg.

413.

Jobbra fordításhoz a csuklójában mérsékeltlen befelé hajlított bal kéz kisujjával a szükséghez képest a jobb csipőhöz közeledik annyira, hogy mindkét feszítőzabla-szár — még pedig a jobb nagyobb mértékben — hatásba lépjen.

Balra fordításhoz a csuklójában mérsékeltlen befelé hajlított bal kéz a bal csipőhöz közeledik, mely alkalommal a kisujj a csipő felé fordíttatik és a bal könyök kissé hátravonatik. Ezáltal mindkét szár hatásba jut, még pedig a bal nagyobb mértékben.

A kéz minden fordulattal után ismét egyenest állítandó.

A rövid vágta való beugratás végett a bal kéz némileg a külső hátulso láb felé viseltartatik, minél a kéz ez utóbbi irányában kissé hátravonatik.

Kézbe vett csikózabla-szárakkal.

414.

Rendszerint mindkétkezzel kell vezetni.

A bal kéz épen úgy vezet, mint csupán feszítőzabla-szárakkal. A csikózabla-szárak, melyek mindegyikének egyenletesen kell közreműködni, csak a feszítőzabla hatását mérsékeljék és támasszák; különösen a jobbra fordulatoknál kell

arra ügyelni, hogy a fordítást a jobb kéz támogatásával a bal kéz, ne pedig csupán a jobb csikózabla-szár eszközölje.

A jobb ökölnek mindig közel a balhoz és azzal egyenlő magasságban kell maradnia.

III. szakasz.

Lovaglás nagy négysszögben, hosszú vonalakon és a szabadban.

35. §.

Lovaglás nagy négysszögben.

«Nagy négysszög» gyanánt egy 200 lépés hosszú és 100 lépés széles derékszögű négysszög tűzendő ki, lehetőleg sík és jó talajon. Ebben egyszerre egy szakasz vehető elő.

A nagy négysszögben való lovaglás célja, hogy a lovas ülése a fokozott jármódokban megszilárdíttassék, az előírt ütemek betartása, valamint a kard használata minden jármódban gyakoroltassék, továbbá, hogy a lovak szabad mozgása kifejlesztessék.

A nagy négysszögben való lovaglásra ugyanazon határozványok mérvadók, mint a lovaglásra a lovardában.

Különösen a sebes ügetés és vágta gyakorlandó.

Nem elég, hogy a lovas a fokozott jármódokban a helyes és szilárd ilést megtartsa, hanem a kevésbé méns lovak erőlyes előrehajtását is meg kell tanulnia. Főkelembíteni kell a lovas a helyes ütem betartásában és egyenes vonalak lovaglásában is.

A lovak tanuljanak meg a fokozott jármódokban készségesen és izgatottság nélkül menni. Egyik jármódból (ütemből) a másikba való nyugodt és biztos átmenetre különös figyellem fordítandó.

A lovak a nagy négyzögben is tisztán, üden és élénken járjanak és lépésben, ügetésben, valamint rövid vágásban összeszedve lovagoltassanak.

Oldaljárások rendszerint nem gyakorlandók. A gyakorlások előrehaladásával mind gyakrabban kell kivont karddal lovagolni.

A vágta és sebes ügetés csak az első mód szerinti egyenkénti lovaglás alatt gyakorlandó, a sebes ügetés sohasem kivont karddal. Az arcvonalból való kilovaglás a 350. pont szerint lehető hosszú vonalakon mindig gyakorlandó, mely alkalommal a vágta és a futtatás is alkalmazandó. Az egyenes lovaglásra vonatkozólag a 95. pont határozványai értelemszerűen alkalmazandók.

417.

A nagy négyzögben való lovaglás tavasszal, mielőtt ezt a talajviszonyok és az időjárás megengedik, haladéktalanul előveendő, hogy az újonczok gyakorlata sorban és szakaszban késedelmet

ne szenvedjen és hogy a zártrendű gyakorlatok vágatában a szükséges nyugalom elvesztése nélkül mielőbb megtarthatók legyenek.

Lovaglás sebes ügetésben.

Sebes ügetésben a lónak nyugtatóbb nyak- és fejállás engedendő, mint ügetéskor, hogy a ló hátulja kellően utána nyomulhasson. De e mellett a lovas ne engedje meg a lónak az oly erős kinyúlást, hogy az azáltal egész tartását elveszítsé.

A tiloságos kinyúlás megakadályozása végett a ló sebes ügetésben mindenképp arra bírandó, hogy a zablára erősebben támaszkodjék, mint a többi jármódokban; a szárat azután, a nélkül hogy a ló feligazíttatnék, nyugodtan kitarandók, ennek azonban merev belefekvéssé fajulni sohasem szabad.

A szögletek kikerekítendő; egyik lovas a 419. másikat a belső oldalon megelőzheti. Fordulatokat vagy váltásokat nem szabad lovagolni.

Ha valamely ló vágatába megy át, akkor azt 420.

nem szabad hirtelen feltartani; a vágta a vágtaugrásnak megfelelő belső szár erősebb fölfelé húzása által — mi mellett a külső szár is jól kitarandó — lassankint szakítandó meg. E helyzetben mindkét kéz nyugodtan maradjon meg és a lovas ügyeljen arra,

hogy a ló fokozott fejállása következtében az ütemet meg ne lassítsa. Itt még lényeges követelmény továbbá az is, hogy a lovas teljesen nyugodtan üljön, az ügetésbe való átmenetkor belső czombját jól oda fektetve tartsa és felső testével hátra ne essék.

Há a ló a belső szárnak fokozott fölfelé húzására a vágatában váltana, akkor ugyanazon segítség az ellenkező oldalon alkalmazandó.

E segítség megértését a lovak hamar megtanulják. Ezen segítség által a szabadban is könnyen lehet őket vágatából ügetésbe venni.

Lovaglás vágatában.

Vá g t a ü g e t é s b ől.

421.

Az ügetésből vágatába való átmenet czéljából a lovas a szárazon nyugodtan enged és az ügetés ütemét lassanként sebesíti, míg a ló önként át nem megy vágatába. E mellett a ló sem a beugratási állásba nem veendő, sem pedig valamelyik meghatározott lábra való beugrásra nem ösztönzendő. Az ügetésből vágatába való átmenetnek e módja alapját képezi annak, hogy ezen átmenet a gyakorlatnál nyugodtan legyen eszközölthető és hogy a nyugodtság a vágta alatt megőriztessék, a mi első feltételét képezi annak, hogy a hosszabb tartamú vágta a lónak ne ártson.

V á g t a r ö v i d v á g t á b ől.

A rövid vágatából vágatába való átmenet végett a lovas a szárazon nyugodtan enged, hogy a ló nyakát és fejét lejjebb tartván, nyújtott ugrásokat tehessen.

A czombnyomás a ló érzékenységehez képest erősbíttetik, a nélkül azonban, hogy a ló nyugtalaníthatnák, vagy éppen meglepetnék.

Az ütem lassanként sebesítendő, a szabályszerű ütem körülbelül 20 lépés után elérendő és azután szakadatlanul megtartandó.

V á g t a h e l y b ől é s l é p é s b ől.

Helyből vagy lépésből vágatába való átmenés végett először rövid vágatába be kell ugراتni s azután a vágta a 422. pont szerint sebesítendő.

M a g a t a r t á s v á g t a a l a t t.

Vágatában a felsőtestnek a mozgulatot jól kell követnie, a nélkül azonban, hogy a lovas a kengyelbe állás által magát a nyeregből kiemelje. A felsőtest egyenesen tartandó, a nélkül, hogy hátraesnék vagy előrehajlanék. Térd és alsó lábszár természetes helyzetben nyugodtan a ló mellett marad.

Ha a ló siet, akkor mélyen tartott kezekkel visszatartandó. A száraznak időnkénti meghúzása és megeresztése által a ló ugrása megnyújtandó, miáltal egyttal a ló szája is üdén tartatik.

A lovak arra szoktatandók, hogy ezen ütemet meg-
eresztett szárákkal is nyugodtan megtartsák,
hogy a lovas fegyverét teljesen szabadon hasz-
nállhassa.

A ló minden fordulat előtt jól szárba veendő.

A szögletek kikerekítendők.

425.

A lovassági lónál mindaz, a mi a vágatát nyug-
talanná tehetné, kerülendő. Így ha a ló vágatás
közben váltana, nem szabad azt ismét a helyes
lábbal való vágatásra készíteni. A lónak ma-
gának kell eltalálni a váltásra alkalmas pillana-
tot, a mi a legközelebbi fordulathal leg többször
meg fog történni.

426.

Mihelyt a lovak már nem heveskednek és kez-
denek nyugodtan járni, az oktató a következő
vezényszót adja:

«Szárákat a bal kézbe!»

mire a lovas a szárákat a bal kézbe veszi és ez
utóbbival a szárákon enged, míg a jobb kezét a
czombra helyezi.

«Vissza!» vezényszóra a szárák ujólag
a 296. pont szerint vétetnek kézbe.

427.

A vágta mindkét kézre egyaránt gyakorlandó.
Ha egyik kérről a másikra átlóváltás által aka-
runk átmenni, akkor ez ügétésben fogatosítandó.

Átmenet ügétésbe vagy lépésbe,
megállítás.

Vágtaból ügétésbe ép úgy kell átmenni, mint 428.
az a 406. pontban megmagyaráztatott.

Az átmenet lépésbe és a megállítás ugyanazon
segítségekkel történik, mint ügétésből, csak hogy
a segítségeknek mindaddig kell tartani, míg a
cél el nem éretett; emellett főleg a felsőtest
egyenes tartásának megőrzésére kell ügyelni.

Lovaglás hosszú vonalakon.

Mihelyt a lovas és ló a nagy négyyszögben a 429.

fokozottabb jármódokban menni megtanult, a
lovak a gyakorlatokhoz való előkészülettéppen
arra szoktatandók, hogy társaságban hosszú vo-
nalakon ügétve és vágatva nyugodtan, tartósan
és fölöslegesen erőpazarlás nélkül egyenletes ütem-
ben haladjanak.

E gyakorlatok czéljából a nagy négyyszög a
rendelkezésre álló térhez képest megnagyobbíta-
tik és lehető nagy kiterjedésben, jól kiképzett
szögletekkel szalacsonyvakkal kitűzeztik. Ennek
oldalain a 300 és 500 lépéses távolságokat külö-
nösen feltűnően meg kell jelölni, hogy az ütem
e szerint szabályozható legyen.

Azon esetben, ha kedvező talajú területek a
kellő nagyságban találhatók nem volnának, akkor

ezen gyakorlatok egyenes vonalakon, alkalmas talajjal bíró mezei vagy erdei utakon is elvégezhetők.

430.

Egy fél vagy egész szakasz több, 5—6 lovasból álló és egymást körülbelül 50 lépésnyire követő csoportban néhány percig a szalmacsóvákon kívül üggetésben körüllovagol.

A gyakorlat közepén váltani kell egyik kéztől a másikra.

431.

A csoportok eleinte tágran alakítandók, hogy a lovak kölcsönösen ne gátolják egymást a nyugodt menésben.

Tüzeslovaknak megengedendő, hogy előremenjenek a csoport élére; ezekkel a gyakorlatot ismételni is kell.

432.

A lovaknak itt megengedendő, hogy nyakukat és fejüket mélyebben és jobban kinyújtva tartassák, mint a nagy négyzetegben; mindazonáltal annyira mégis szárban tartandók, hogy természetes egyensúlyban haladjanak és a patkókat össze ne üssék. A ló szája a kéznek nyugodt kitaratása és engedése által üdén tartandó.

433.

Elután a vágta gyakorlása kezdetik meg, mely alkalommal az oktátónak minden fölösleges hajtást és összeszedést szigorúan meg kell akadályozni.

A vágtaiba való átmenést csak néhány percnyi üggetés után kell megengedni; a gyakorlat közepén a másik kézre kell átmenni, mívégből az oktató az üggetést — és a mikor már az utolsó csoport is a másik kézre jutott, akkor ismét a vágtaát rendeli el.

Az oktató kezdetben csak arra ügyel, hogy minden ló nyugodtan váglasson és csak mikor ez már eléretett, kell az ütemet órával kezében szabályoznia.

Lovaglás futtatásban.

A futtatás a hosszú vonalokon való lovaglás 434.

alkalmával gyakoroltatik. Ezen gyakorlatok valamelyikének végén egyik csoport a másik után a vágtaát fokozatosan sebesíti és végül a lovak egy körülbelül 400 lépés hosszú vonalon gyorsaságuknak lehető legnagyobb kifejtésre bírandók, a minél természetesen egyik lovas a másikat megelőzheti.

A futtatáshoz ugyanazon segítségnek alkalmazni 435.

zandók, mint a vágtahoz, csak hogy fokozottabb mértékben, a szárat az azonban csak annyira szabad megereszteni, a mennyire szükséges, hogy a lovak a szabad és teljes futásban ne gátohassanak, mert a száruk eme megerőltető jármódban a ló támaszául szolgálnak. A felsőtest túlzás nélkül kissé előre hajlik; a csom bok nyugodtan a ló mellett maradnak.

A futtatásba való átmenet néha a sarkantyúk használatát teendi szükségessé; de nem szabad azokat a futtatás alatt folytonosan a lóba vágni, mert ez a futást a helyett, hogy gyorsítaná, csak zavarja. Oly lovaknál melyek nem mutatnak elegendő kedvet a futásra, egynehány erőteljes ütés egyidejű serkentő szár- és czomphatással leghamarább célra vezet.

Különösen lusta lovakat egyes lovasok által csoportban kell a futtatásban gyakoroltatni, a minél a futtatásban jól menő, idomított lónak kell vezetnie.

436.

A futtatásból más jármódba való átmenés vagy megállás végett ugyanazon, csak hogy fokozott segítségnek használandók, a melyek egyéb jármók csökkentése, vagy azokból való megállás végett szükségesekek; itt azonban hosszabb ideig kell tartaniok és emellett a felsőtest jól hátra veendő. Az átmenet mindig egyenes vonalon eszközöltessék és sohase történjék hirtelen; ellenkező esetben a lovak okvetlenül szenvednének.

437.

A futtatást nem szabad igen sokszor gyakorolni, mert ez különben a vágta nyugodtságát befolyásolja.

Kiidomított lovakkal elég e gyakorlatot hetenkint egyszer megtenni; ha pedig arról van szó, hogy a lovas vagy ló a futtatásba begyakoroltassék, akkor se történjék ez többször, mint hetenkint kétszer, vagy legfeljebb háromszor.

37. §.

Lovaglás a szabadban.

A hányszor csak a viszonyok megengedik, a 438.

szakaszpárancsnok vezetése alatt határozott rend nélkül, lehetőleg toronyiránt a szabadba kell lovagolni.

A lovasok ezáltal megtanulják lovaikat változatos terepen lehetőleg kimélve lovagolni, a lovak pedig megtanulnak az ily terepen izgatottság nélkül járni.

A szabadban való lovaglás egyszersmind a legjobb próbája annak: vajjon a lovasok jól ki vannak-e képezve és a lovak minden jármódban, nevezetesen a vágatásban, helyes tartásban maradnak-e és minden körülmény között engedelmeskednek-e.

Ha valamely ló néhány gyakorlat után tartásából és engedelmességből veszít, ez azt bizonyítja, hogy annak még lovardai idomításra van szüksége. Rendszeren kitűnik azonban az is, hogy a lovasnak még további kiképzésre van szüksége.

E gyakorlatok körülbelül két óráig tartásanak 439.

és csak úgy válnak hasznosakká, ha mindig helyes és egyenletes ütemek és ezek igen nyugodtan lovagoltatnak.

Minden lovas lehetőleg jó utat választ lovának. Az első gyakorlatok alkalmával, míg a lovak

a nyugodt járást megszokják, csak lépésben és ügetve kell lovagolni.

A szakasziparancsnok csak kedvező, nem kemény vagy köves talajon, tehát legelőkön, tarlón stb. engedje meg a vágat. Igen süppedős vagy köves talajon, meredek magaslatokon fel vagy le csak lépésben kell lovagolni. Fagyos talajon, erős hidegben vagy nagy szélben nem szabad vágtazni.

Azon lovakat, melyek eleinte a vágtaiban erős izgatottságuk folytán tovarohannak, nem szabad rögtön visszatartani, hanem a lovasok igyekezenek azokat mélyen tartott kezeik nyugodt kitartása és a ló nyakának megveregtetése által lassankint lecsillapítani.

440.

Később e lovaglások arra használandók, hogy az egyes lovas tanújon meg változatos terepen önállóan is lovagolni.

Ha a szakasziparancsnok e célból váltakozva egyes lovasokat különféle irányokban olyan meghagyásokkal küld szét, a melyek ezeket arra kényszerítik, hogy útjokat saját belátásuk szerint válasszák; ha emellett oly helyzetekbe hozza őket, melyekben akadályokon kell áthalolni, fáradságos terepen keresztülvergődni, lovaik erejével és lélekzetével takarékoskodni kénytelenek; ha végre arra készíteli őket, hogy meghagyásuk teljesítéséről jelentést tegyenek: akkor a fiatal lovasok így módon megtanulják, miként kell a

parancsokat felfogni, önállóan lovagolni, megfigyelni és jelentést tenni.

A szabadban való lovaglás így módon egykorolva, a harctéri szolgálatban való kiképzést nagy mértékben elősegíti; erre különös súly fektetendő.

38. §.

Könnyű lovaglás.

A lovardán és nagy négyyszögön kívül ügetésben a lovasnak mindig «könnyen kell lovagolnia», hogy a mozgást mind magára, mind pedig a lóra nézve megkönnyítse és ezáltal nagyobb mérvű kitartás érassék el.

A lovardában és a nagy négyyszögben való lovaglás alkalmával csak akkor szabad könnyen lovagolni, mikor a lovas erre tanítatik vagy ha a gyakorlatok a kard használatában vétetnek elő.

Könnyű lovaglás végett a lovas kissé előre-hajlított felsőtesttel a kengyelekbe állván, akként emelkedik föl a nyeregbe, hogy a lónak minden második lökését teljesen kikerülje.

A földolog itt az, hogy magát minden megértetés nélkül ringatni engedje, azaz a mozgólátot, a nélkül hogy azt megelőzné, bevarja, hogy ülepe a nyeret csak kevésbé érintse, térdei nyugodtan a nyereghez zárkózva maradjanak és

lábai hajlékony lábcsuklókkal a kengyeleken nyugodjanak.

A hát megörbítése, a vállak felhúzása, a könyökök kidüllesztése és mozgatása, a sarkak felhúzása és az alsótest behúzása igen nagy hiba. Gyöngye ügetéssel bíró lovaknál elégséges, ha a lovas kissé a kengyelekbe áll és ülőcsontjával nem nehezedik egészen a nyeregbe.

443.

Ha az oktató azt akarja, hogy a lovardában (nagy négyszögben) könnyű ügetésben lovagoljanak, akkor ezt vezényli:

«*Könnyű ügetést!*»

ezen gyakorlat megszüntetésére pedig:

«*Tünetet!*»

IV. szakasz.

Akadályokon való áthatalás.

39. §.

Általános határozványok.

444.

Hogy a lovasság mozgásában a közönsségen előforduló terepakadályok által minél kevésbé gátoltassék, ezek áthatalása folytonos gyakorlat tárgyává teendő.

E gyakorlatok kezdetben lovas nélkül, azután azzal együtt tartatnak. Lovas nélkül azért vétenek elő, hogy a fiatal lovas megtanulja miként kell a lovat az akadályoknak nekivezetni; továbbá, hogy a fiatal ló begyakoroltassék, végre, hogy az idomított ló lábainak és izmainak ki-mélése mellett folytonosan gyakorlatban tartassék.

Gyakorlandó:

445.

az ugrás vizes és száraz árkon, sorompón, valamint egyszerre árkon és sorompón keresztül: lovaglás széles vizes és száraz árkon keresztül: meredek lejtők megmászása és végre az átlövaglás némileg ingoványos helyeken.

A széles és mély árkon való keresztüllovaglás és a mászás kiváltképen igen fontos; minthogy oly lovasságra nézve, melynek lovai ezekben kellő biztossággal nem bírnak, minden meredek parttal bíró és 2 méternél szélesebb árok teljesen áthatalhatatlan akadályt fog képezni.

Gyakorlatok az akadályok áthatalásában min- 446.

dennap előveendő, kivéve ha a talaj meg van fagyva vagy túlságosan csúszós.

Kiképzett legénységgel és kidomított lovakkal ezen gyakorlatok hetenkint kétszer lóháton, a többi napokon pedig lovas nélkül kézen, —

míg kezdőkkel, hogy ülésük megszilárduljon, hetenkint többször lőháton, a többi napokon pedig lovas nélkül kézen veendők elő.

Magától értetődik, hogy naponként nem valamennyi elősorolt akadály, hanem azok közül csak egy-néhány hatolandó át.

447.

A katonalónak az akadályokon mindig nyugodtan kell áthatolnia, hogy az oszlopban se rendetlenség, se pedig fennakadás ne keletkezzék. A ló ne ugorjék nagyobb, mint a mekkora okvetlenül szükséges. Minden mutatványféle ugrás kerülendő.

448.

A sorompók szilárdak legyenek; árkoknál a mélység és a fének szélesség kb. oly kiterjedésű legyen mint a felső szélesség fele.

A sorompók a kezdő gyakorlatoknál 45—60 cm., később 80 cm. magasak legyenek, de magasabbak soha; az árkok kezdetben 1 m., később 2 m. szélesek legyenek, de szélesebbek soha. Ha a sorompó előtt vagy mögött árok van, ennek nem szabad 1.20 m.-nél szélesebbnek lenni.

A második mód szerinti kézen való ugratásnál a lovak, előhaladásuk és képességeik mérvéhez képest, magasabb (1.20-ig) és szélesebb (3 m-ig) akadályok átugrásában is gyakorlandók.

Az ugrás által áthatolandó minden akadály mindkét szélén korlátnak kell lenni, hogy a lovak kitörése meggátolhatassék. A talaj a felugrás

helyén legalább 10 cm. mély homokréteggel legyen borítva, vagy a hol ez nem lehetséges, legalább 10 cm. mélyre felásva legyen.

Ha e gyakorlatoknál nagyobb akadályok át-

ugrása követeltetik, akkor sok ló elveszti bátorságát, a gyöngébbek pedig tönkremennek; ha azonban a lovak az itt felsorolt akadályokat biztosan ugorják, akkor szükség esetén sokkal jelentékenyebb akadályokon is át fognak hatolni, csak elszántan kell azoknak neki-
lovagolni.

40. §.

Ugratás kézen.

Első mód:

Ez főként arra szolgál, hogy fiatal lovaknak az első oktatás megadásaként, de csak oly akadályoknál gyakorlandó, melyeken a vezető legény-ség könnyen át tud ugrani.

Ujjonnan begyakorlandó lovaknak kezdetben csak lépcsőből szabad ugraniok és sohasem szabad azokat mindaddig nehezebb akadályok elé vezetni, míg az egyszerűen teljesen biztosan át nem hatoltak.

A fődolog itt az, hogy a lovak bizalmat nyerjenek. E célból az első gyakorlatnál már begyakorlott lovak ugrattassanak a többi előtt. Ha

néhány lépésnyire gyorsabban kezd haladni és a lovat azáltal, hogy jobb markát kinyitja, abban a pillanatban ereszti el, mikor érzi, hogy a ló ugrani akar.

Ha ügetésből kell ugatni, a lovas lovat ügetésben vezetni elő a minél az akadály előtti utolsó lépéseit szintén gyorsítja.

455.

Csak mikor már a lovak lépésből és ügetésből biztosan ugranak, szabad azokat erősebb ütemben elővezetni, mely alkalommal azok megfelelően korábban eleresztendő; csakis a leglustábbakat kell az iskolaostorral előreösztönözni, mert általában semmi sem rontja el annyira a biztos ugást és teszi oly csüggedtté a lovakat, mint a szükségtelen nekikergetés.

Ha a sorompó előtt árok is van, soha sem szabad a lovat emez akadálynak sebesen neki-vezetni.

456.

Ha valamely ló a vezetésnél a húsár felé tolazkodnék és a pálczával való megintésre nem engedelmeskednék, az a szárák meghúzásával megállítandó.

E szármeghúzás a ló orrának a pálczával való egyidejű megérintése mellett a ló érzékenységehez képest ismétendő és minden meghúzás után — hogy a ló a megnyugvásra időt nyerjen — szünetet tartva, ez mindaddig folytatandó, míg a ló a vezetőtől jobbra el nem fordul. A vezető

e mozdulatot mindaddig követi, míg csak a ló fejével ismét az akadály felé nincs fordulva.

Ha a ló újból kísérletet tesz vezetője felé tolazkodni, orrának a vesszővel való gyöngye megérintésére vagy már pusztán annak mutatására is lemond szándékáról.

Ugratás lovassal együtt.

Kezdetben a lovassal együtt is csak a kisebb akadályok hatolandoók át, még pedig először lépésből, később ügetésből és végre vágatából.

Ugratás szárnélkül.

Ha a ló kézen már biztosan ugrik, akkor a lovassal együtt való ugrásnál eleinte csak az a fődolog, hogy a lovas ki ne essék üléséből és a lovat ugrása közben a szárákkal ne haborgassa.

E célból a lovas maradjon ülve, felső csombjait és térdeit zárja jól össze s alsó lábszára maradjon a ló mellett. Az ugrásnál a hátraesést meggátlandó, a felsőtest a ló mozgását jól kövesse, de a földre eséskor akként tartson ki, hogy előre ne essen. A kengyelvas sarokig veendő.

Hogy a lovas a lovat a szárákkal ne haborgassa, eleinte nem is veszi ezeket a kezébe.

A ló a 453—456. pontok szerint egy huszár által egyelőre az akadálynak nekivezetetik és a másik oldalon föltartóztatatik. A csikózáblaszár azonban nem dugandó a tarkósíj alá, hanem a ló nyakán marad. A lovas kezeit úgy tartja, mint kézbevett szárral; az első gyakorlatoknál azonban, míg bizalmat nyer, az első kápába fogódzkodhat.

460.

Ugratás kézbe vett szárral.

461.

Ha a fiatal lovas a szárrak nélkül való ugratás által ülésében eléggé megszilárdított, akkor szabályszerűen kézbe vett szárrakkal és végre a kivont karddal való ugratásba is begyakorlandó.

462.

A lovas minden akadálynak egyenesen egy, kijelölt pontra, nyugodtan és az elrendelt útemben lovagoljon neki, az akadálytól néhány lépésnyire azonban engedje meg lovának, hogy ítemét tetszése szerint fokozza.

Vágásban nem szabad a lovakat túlságosan kergetni, mert akkor nem lesznek képesek maguknak az ugrást kellőleg beosztani és vagy meghökkennek az akadály előtt, vagy pedig a magas ugrásoknál elesnek. Teljesen a lóra bízandó továbbá még az is, hogy melyik lábbal kezdi meg a vágást.

Nagyobb árkoknak, vagy ha a sorompó mögött árok van, ennek is kissé erősebben kell nekilovagolni. Ha ellenben a sorompó előtt van egy árok, akkor biztosabb a kevésbé sebes nekilovaglás.

Közvetlen az akadály előtt a támaszkodás fenntartása mellett teljes szabadság adandó a lónak. Az elugrás után megengedendő, hogy nyakát a szükséghez mértén kinyújthassa; e célból a lovas a szárrakkal akként engedjen, kezeit a ló nyakán előrecsuszátva, hogy a lovat se ugrás közben, se a földreéréskor a szárrakkal ne zavarja. Az ugrás befejezte után kezeit puhán a szabályszerű tartásba visszaveszi.

Ha a ló elesik, a lovas igyekezzék a kengyeltől és a lótól szabadulni, a nélkül azonban, hogy a kantárszárrakat eleresztené.

Végre gyakorlandó az ugratás csoportban, 463. sorban és szakaszban. A lovak nyugodtan kell hogy nekimenjenek az akadálynak és nem szabad az előtt meghökkenniök.

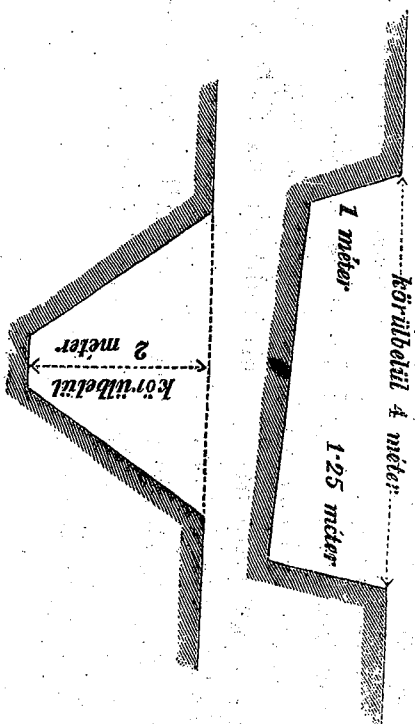
A sorban és szakaszban való ugratásnál a nekilovaglás alkalmával tágabb érintkezés veendő fel, mely célból a szárnytitzteseknek kifelé kissé engedniök kell. A 2. sor az 533. pont határozványai szerint viselkedik.

A «nyitódj» is elrendelhető. Az akadályon túl az előírt érintkezés ismét felveendő.

Átlövaglás széles árkokon.

464.

Ezme gyakorlatok, a melyeknél a lovak ne ugorjanak, hanem csúszszának le és kapaszkodjanak fel, legcélszerűbben az itt feltüntetett alakkal bíró árkoknál vehetők elő.

Kézben vezetve tartott gyakorlatnál a csikózábla-szár a 451. pont szerint a bal karikából kicsatoltatik; ha azonban az árkban víz van, akkor a ló futószárra veendő.

Az árkokban a ló néhány pillanatig álljon meg. Ott hízlelni kell neki, hogy bizalmat nyerjen, a mi néhány gyakorlat után el lesz érve.

Az árokba való belovagláskor a lovas felsőtestét akként tartsa, hogy a ló hátára majdnem merőleges legyen. A száruk egészen megeresztenődök és a lovas mindkét kezével a ló nyakára

támaszkodhat. Kilovagláskor a lovas a ló sörényébe kapaszkodik, a szárukat egészen megerecszti és felsőtestét előrefejteti.

Széles árkokon csoportban, sor- és szakaszban való átlövaglás alkalmával a 463. pont hasonló értelmű határozványai mérvadók.

Mászás meredek lejtőkön.

A csikózábla-száruk a kézben való vezetésénél itt is kicsatolandók a bal csikózábla-karikából a 451. pont szerint.

Ha a ló meredek lejtőn fölvezetetik, ez esetben a lovas a pófaszija kapaszkodhatik, a melynél fogva őt a ló könnyen magával húzza.

A lovak nyugodtan mászszának fölfelé a lejtőn néha álljanak meg, nehogy a nagy sietés folytán később a lovassal együtt erejükből kifogyjanak.

A levezetéskor hasonlóképen lassan kell menni és ha lehet, gyakrabban megállani, nehogy a lovak később a lovassal együtt lefelé rohanjanak, a mi mindkettőre nézve veszélyessé válhatnék.

Fölfelé való lovagláskor a felsőtest előrehajlítandó, a ló sörénye megmarkolandó

és a szárak egészen szabadon eresztendők, mert meredek lejtőn a száraknak leggyöngébb meghúzása is hanyatbuktatja a lovat.

Le felé való lovasgláskor a lovas felsőtestét akként tartsa, hogy a ló hátára majdnem merőleges legyen és a szárakat annyira ereszze meg, hogy a ló maga választhassa meg útját.

467. A leereszkedés még magas és igen meredek lejtőkről is — kivált ha a talaj puha — könnyebb a felmászásnál.

Igen meredek, de négy méternél nem magasabb lejtőre úgy legkönnyebb feljutni, ha sebesen nekilovagolunk. Magas meredekségekre ellenben igen nyugodtan és lassan kell felmásznunk, mert a lovak különben egészen elfulladásnak.

Síkos vagy igen meredek lejtőkre nem szabad részutosan sem fölmásznunk, sem róluk így leereszkedni, mivel a lovak ez esetben könnyen oldalvást lecsúszhatnak; kevésbé meredek lejtők azonban részutosan menve könnyebben megmászhatók. A lovas a szükséghez mérten a ló nyakára támaszkodhatik. Meredek lejtőkre csoportban, sor- és kaszban való felmászást illetőleg a 463. pont utolsó bekezdésének hasonértelmű határozványai érvényesek.

Atholás ingoványos terepen.

Az ily gyakorlatokra nézve kiválasztandó 468. helyek előbb gyalog jól megvizsgálandók, nehogy a lovak nagyon mélyen lesüljenek.

Itt csak arról van szó, hogy a lovak lábaiknak mélyebben való lesüppedésétől meg ne ijedjenek, mert minél nyugodtabban halad a ló, annál kevesebb nehézséggel jár az ingoványos helyeken való áthatalás. Ezeneken mindig lépésben kell keresztillovagolni, miközben ugyanazon a helyen sok ló egymást ne kövesse, mert az ingoványos helyek ezáltal mindinkább meglazulnak és így a következő lovak mindig mélyebben süppednek le. A szárak ingoványos terepen való átlövaglásakor megeresztendők.

Ha a ló igen erősen lesüpped, vagy egyáltalában nyugtalan, a lovas szálljon le róla.

Ingoványos terepen, csoportban, sor- és kaszban való átlövaglást illetőleg a 463. pont utolsó bekezdésének hasonértelmű határozványai érvényesek.

Úsztatás.

A lovasságnak számos vállalatainál szükségessé válik, hogy kisebb folyókön gázló nélkül keresztülhataljon.

Ennek lehetővé tétele végett úszó gyakorlatok tartandók, hogy minden század legalább egy-

néhány oly járőr fölött rendelkezék, a melyek képesek folyókon segédeszközök nélkül, úszva átkelni; a lovaknak csónakok és szükségbeli vízi járóművek segítségével való átszállításában azonban az egész legénység jártas legyen.

470.

Mindenekelőtt elegendő szabad úszó képezendő ki; azután gyakoroltatnak a lovak az úszásban lovas nélkül, végül megtanítatnak a huszárok arra, hogy a lovakkal együtt ússzanak. Csak ezután gyakorolható a folyókon való átkelés egész osztagokkal.

471.

Mint hogy az úszni nem tudó lovas a legjobban úszó lovat is megzavarná és eme gyakorlat már némileg erősebb áramlatnál a lovasra nézve még a legnagyobb vigyázat mellett sem volna teljesen veszély nélküli, ennél fogva minden századparancsnoknak a mennyire csak lehet iparkodnia kell, hogy minél több huszárt szabad úszóvá kiképeztesen.

Ezt néhány lecke által el lehet érni és csak kevés készülék kell hozzá. Egy egyszerű karfa a folyó hosszában, néhány rúd és heveder kötelekkel elegendő.

Minden osztagnál lesz egy-két tanult úszó, a ki oktató gyanánt alkalmazható. Ez oktatásnál csak azt kell kitérni célul, hogy a huszárok a víztől ne féljenek és annyira kiképeztesenek, hogy el ne merüljenek azonnal, ha a lóttól elmaradnak.

Sok lo vonakodik mély vízbe menni; önként 472. azonban egyik sem hatol át valamely sebesebb áramlaton, a nélkül hogy visszafordulni ne próbálna, ha csak egyedül nem áll az innesső parton, míg a másikon több lovat lát.

A lovakat a tulajdonképeni úszó gyakorlatok előtt hozzá kell a vízhez szoktatni és e végből 1—1.2 m. mély, szilárd fenékkal bíró vízen néhányszor át kell lovagolni.

Az úszó gyakorlatok, ha csak lehet, egy olyan 473.

nem nagyon széles folyón tartassanak, a mely némi áramlattal bír, mert épen az áramlat legőzése okoz a lovaknak legtöbb nehézséget.

A gyakorlat színhelyén mindkét part a folyó hosszában legalább 100 lépésre sík és szilárd legyen, hogy azon lovak is, melyeket az áramlat messzire lesodor, könnyen partra juthassanak.

A víz oly mély legyen, hogy a lovak még akkor se érjenek fenéket, ha hátulso lábaikra emelkednek föl, mert különben megszokják, hogy hátulso lábaikkal fenéket keresenek, a mi által mély vízben egy pillanatra egészen elmerülnek, így igen nyugtalanokká válnak és később, mikor a lovassal együtt úsznak, ez utóbbit veszélybe hozzák.

Úsztatás lovas nélkül.

Hogy a lovak az áramlat áthatolására bírassanak, célszerű azokat egyenként futó- 474.

száron vezetve úsztatni; semmi esetre sem szabad azonban futószáron több lovat egyszerre a tulsó partra úztatni, mert könnyen a futószárakba keveredhetnek és így a vízbe fulhatnak.

Az első átúztatás előtt a futószárak kicsatlása, a lovak tartása stb. végett néhány ember a tulsó partra átszállítandó.

A ló nyereg nélkül, csikókántáron lehető mélyen a vízbe vezetetik; ezután a szár egészen kicsatoltatik, nehogy a ló úzás közben első lábával beleakadjon. A futószárnak végét a ladjikban ülő oktató tartja.

Az úszó lovat kísérő ladjik ne legyen igen könnyű, nehogy a ló, ha meg akarja fordulni, azt magával rántassa; de igen nehéz se legyen, hanem annyira mozgatható, hogy az úszó ló mozgatait elég gyorsan követhesse. Az utások úgy nevezték «Vadászladjikjai» erre legalkalmasabbak.

A csónak a víz folyásirányát tekintve mindig a lóól fölfelé s körülbelül 2 lóhossznyira az előtt marad.

A futószár ne tartassék oly rövidre, hogy a ló az evezők mozgásától megijedjen, se nagyon hosszúra, hogy azt szükség esetén még meg lehessen eresztetni.

A legtöbb ló, mihelyt feneket veszít vagy a sebes áramlatba jut, vissza akar fordulni. E visszafordulás biztosan csak akkor akadályozható meg, ha gyakorlott hajósok eveznek, a kik

a kellő pillanatban a ló ellentállását erőteljes evezéssel képesek legyőzni.

Ha a ló helyes irányban úszik, akkor az oktató könnyedén tartja a futószárát; a fölfelé és a ló előtt levő ladjik a ló mozgásához képest akként kormányozandó, hogy a futószár soha meg ne feszüljön.

Ha már 5—6 ló átúszott a tulsó partra, akkor a visszatérésnél egy ló ismét futószárra veendő, még pedig az, a melyik legrosszabbul és legkevesebb jóakarattal úszott. A többiek a tulsó parton levő emberek által a vízbe vezetendők, utánahajandók és így többnyire készségesen utánahajnak ama lónak, a mely futószáron úszik vissza.

Úztatás lóvassal együtt.

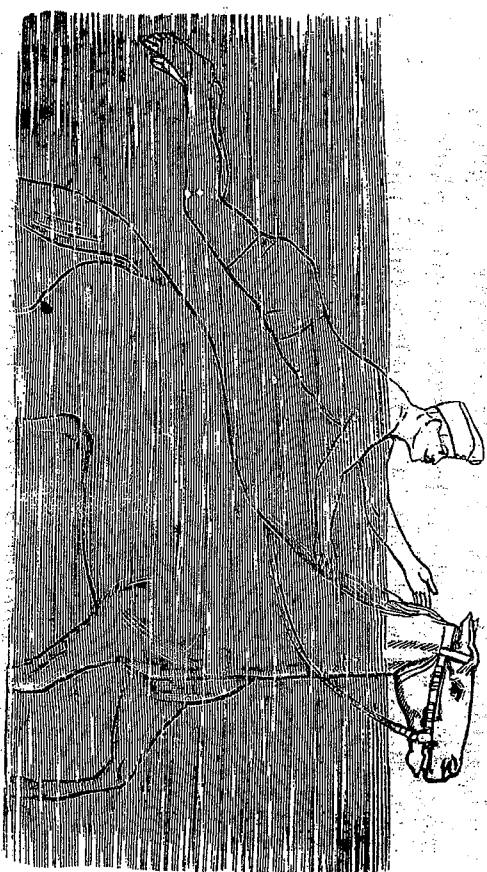
Később úszni tudó emberek lovagoljanak 476. vissza a lovakkal a tulsó partról.

Úztatás közben a szárak eleresztendők. A ló egyik kézzel kormányoztatik, míg a másik kéz körülbelül egy arasznyira a ló marja fölött a sörénybe kapaszkodik. Ha a ló sörénye akár följebb, akár lejjebb markoltatik meg, a ló úzás közben elveszti egyensúlyát.

A lovak részsütosan fordulnak neki az áramlatnak és sok ló midőn feneket többé nem ér, eleinte csaknem függőlegesen áll fel, minek következtében a lovasnak, kivált ha a ló szőrén ül, lehetetlen az ülésben megmaradnia.

A lovas tehát következőképen viselkedik: mihelyt a ló fenekét nem ér, felsőtestét előre-hajlítja, mindkét karját, a nélkül hogy a ló sörényét eleresztené, tökéletesen kinyújtja, a szárákat egyidejűleg elereszti és a szintén kinyújtott lábakat a ló fölött összezárja.

Mihelyt a lovas észreveszi, hogy lóva fenekét ért, ismét rá ül.

E gyakorlatok néhány nap múlva az innen-ső partról a tulsóra is elővehetők futószár nélkül oly lovasokkal, kik úszni tudnak.

477. Később azután ez felnyergelt lovakkal is megtehető.

Ez alkalommal a vízbe lovaglás előtt a heveder egy lyukkal megeresztendő, az állazóláncz kiakasztandó, a karabélyszij megtágitandó, a kard

mint a tűzharcnál a bal nyeregtáskára erősitendő, a kengyelek föl húzandók, a feszítőzablaszárák eleresztendők és ezek lelogása a tolcscukor előrehúzása által megakadályozandó. A ló a vízbe lovaglaskor csak a csikózábla-szárákkal vezetendő.

V. szakasz.

Fegyverfogások, a fegyverek használata és tiszteletadás.

46. §.

Fegyverfogások.

Lóháton a rejtett kard markolatszíja — kivéve 478. diszelgés és utazómenet alkalmával — mindig szabadon lelógjon, hogy gyorsan az ököhre húzható legyen.

E vezényszóra:

479.

«Kardot — ránts!»

a jobb csikózábla-szár a bal kézbe adatik át, a kard fogantyúja a jobb kézzel közvetlenül a bal kar felett megfogatik, a kard a jobb kéz fölemelése által kirántatik és a 298. pont szerint meghatározott helyzetbe hozatik.

Ha a kard nem tiszteletadás céljából rántatik ki, akkor a kardrántást közvetlenül követő ezen vezényszóra:

«*Markolatszija!*»

a kard markolatszija az ökölre húzandó. Ez olyképen történik, hogy a húsár a kivont kardot ferdén balra előre és fölfelé irányított begyegyel és előre irányított éllel a bal kéz hüvelyk- és mutatóujja közé helyezi, melynek hüvelykujja azt a kosár fölött megfogja, mire a jobbkez a markolatszij hurokjába behújjik, a csukrot ráhúzza, a fogantyút újra megfogja és a kardot szabályszerű állásba veszi.

480. A kard elrejtése a következő vezényszóra vitélik végbe:

«*Kardot — rejts!*»

A kard a 98. pont szerint a bal kézbe tétetik át, a jobb kéz kibújik a markolatszijból, azután átveszi a kardot a szárákkal együtt és azt elrejtí, miközben a bal kéz a kardhüvelyt megfogja. Erre a szárák kézbe vétetnek.

481. E vezényszóra:

«*Imá — hoz!*»

a jobb csikózabla-szár a balkézbe tétetik át és a jobb kéz azután a 101. pont szerint a főveghöz emeltetik.

E vezényszóra:

«*Imá — töl!*»

a jobb kéz gyorsan leeresztetik és a jobb csikózabla-szár ismét kézbe vétetik.

E vezényszóra:

«*Esikü — höz!*»

a jobb csikózabla-szár a bal kézbe tétetik át, a főveg úgy mint gyalog levétetik és nyílásával lefelé a szárákat tartó bal kéz hüvelyk- és mutatóujja közé tétetik, ezzel gyöngén a testhez szoríttatik, a jobb keztyű lehúztatik és a jobb kéz eskühöz fölemeltetik.

E vezényszóra:

«*Csákót (Sapkát) — fel!*»

a főveg feltétetik, a jobb keztyű felhúztatik és a jobb kéz a csikózabla-szárat megfogja.

Gyakorlatok a kard használatában.

483.

A kard használatában való gyakorlatokra a legnagyobb gond fordítandó, hogy a legénység a lóháton való harcokhoz szükséges ügyességet megszerezze. A kard használata a lovagló oktatás alatt tanítandó; a kiképzett legénység azonban egész éven át ennek gyakorlatában tartandó.

A kard használatában való gyakorlatok magukban foglalják:

- a kardforgatást,
- a gyakorlatot vágás- és szúrásban,
- a vívást lóháton.

Kardforgatások.

484.

A kardforgatások ugyanazon vezényszókra és hasonló módon gyakoroltatnak, mint gyalog. A «Kardforgatás kettő» lóháton nem gyakoroltatik.

E gyakorlatok által a lovas tanulja meg kardját ügyesen vezetni, a nélkül, hogy lovát járásában zavarná, vagy épen megsértene. A lovak ezáltal szokják meg a fegyverhasználatot.

A felsőtest mérsékelten fordítandó. A szártartó kéz az első képa fölötti helyzetben folytonosan maradjon meg.

Ezen kardforgatások eleinte álló lovon, később azonban mindenféle jármódban gyakorlandók.

Vágás és szúrás.

A vágás és szúrás gyakorlásához vágó és 485.

szűrő állványok szükségeltetnek, melyek lovas-magasságnyira állítandók; ezenkívül ügyesebb lovasok megbízható lovakon a földre fektetett kitémött bábokra is szúrjanak.

A szűrő állvány egy a rendes fejmagyságnál nagyobb beburkolt szalmagömb, a mely egy oszlop felső végére oly módon tétetik, fel, hogy ha a szúrás találja, leessék a nélkül, hogy a kardon függve maradna.

A lovak e készülékek melletti gyakori ellovaglás által az azoktól való félésről leszoktatandók, miért is azoknak a lovagló oktatás alkalmával a gyakorlótéren mindig felállítva, illetve a földre fektetve kell lenniök.

A vágás vagy szúrás gyakorlásához a szakasz 486.

(sor) 200 lépésnyire a vágó vagy szűrő állványnyal szemben felállítatik, mire a kardok kirántatnak. Azután a legénység oly módon, mint az arcvonalból való kilovaglás alkalmával, egyenkint előhivatik. Minden ember egyenes vonalon, a megparancsolt jármódban felváltva jobbra és balra közvetlenül a vágó vagy szűrő állvány mellett ellovagol, 30 lépésnyire az előtt kardját támadáshoz veszi, a mellette való ellovaglás alkalmával vág vagy szúr egyet, azután még 200 lépésnyire az állványon túl lovagol, a hol lovát

a nélkül hogy azt megfordítaná, megállítja. Ott a szakasz ismét gyülekezik. Ha a hely szűkebb, ezen távoltságok a szükség mérvéhez képest kisebbre veendők.

487. A vágás- vagy szűráshoz a bal kéz a nyeregbe támaszkodják és a kard hegye idejekorán emelkedik fel, mert különben fokozott jármódban a vágás elkésik és nem talál.

488. A szűrés a 134. pont szerint viendő végbe. A földön fekvő babokra való szűráshoz a felőstestnek egészen le kell hajolnia, a minél foként arra kell ügyelni, hogy a ló a lábbal ne háborgattassék.

489. Ha valamely ló nem megy készségesen neki az egyenes vonalon a vágó vagy szűrő állványnak, akkor a lovas kardját vállához támaszthatja s jobb kezével a kantárszárat megfoghatja.

490. Ha a lovardában (nagy négyyszögben) való lovaglás alkalmával a vágást és szűrést valamennyi ember által egyidejűleg akarjuk gyakoroltatni, akkor:

«*Vágni és szűrni!*»

vezénylendő, a mire minden lovas önállóan kardforgatásokat csinál és a felállított vágó, illetve

szűrő állványokra és babokra a mellettük való ellovaglaskor vág és szűr.

«*Visszafoz!*»

vezényszóra a gyakorlat befejeztük és a kivont karddal való állás véteik fel.

V í v á s l ó h á t o n.

Lóháton a vívás úgy karddal kard ellen, mint 491. karddal dzsida ellen is gyakorlandó. Ugyanazon elővigyázati rendszabályok alkalmazandók, mint gyalog (145. pont). A dzsidák hegyei gömbökkel legyenek ellátva.

A lovak mindekelett a víváshoz való «Elő- 492.

gyakorlat» által tanulják meg azt, hogy egymáshoz készségesen és felelem nélkül közelítsenek és ennek többszöri ismétlése által tartassanak állandó gyakorlatban.

Ezen vezényszóra:

«*Előgyakorlat a víváshoz!*»

a lovasok két sorban egymástól 100 lépésnyire szembeállanak. A lovasok mindegyik sorban egymástól 10 lépésnyi térközt tartanak.

Ezen vezényszóra:

«*Lépet (Ügetést, Vágást) — Indulj!*»

minden ember közvetlenül balra a vele szembejövő mellett ellovagol; ezután lovát megállítja, megfordítja, újból előrelovagol s mindkét lovas olymódon áll meg közvetlen egymás mellett, hogy jobb térdéik érintsék egymást. Mindegyik megveregeti a másiknak lovát, a minél a vívó kard előbb a bal kézbe veendő.

Ezen vezényszóra:

«*Vissza!kózz!*»

mindegyik eredeti helyére megy vissza, mire a gyakorlat a szükséghez képest ismételtetik.

493.

Fejüket feltű vagy olyan lovak, melyek a félénkségről az előgyakorlatok daczára sem szoktak le egészen, a víváshoz nem használándók. Egyáltalában ügyelni kell, nehogy a lovak az igen gyakori vívás folytán elszokjanak attól, hogy egymásnak készségesen és félelem nélkül nekimenjenek.

A lovasoknak nagyon vigyázni kell arra, hogy a vívásnál a lovakat el ne találják.

494.

A lóháton való vívásnál mindig a gyakorlati végczél tartandó szem előtt, nevezetesen: hogy a lovas a rohamra és a kézi túsára előkészítessék.

Ez okból efféle gyakorlatoknál semmi szín alatt sem kell mesterseges köröket lovagolni, mert az gyakorlati hasznót nem nyújt.

A karddal kard ellen való vívásához 495. ép úgy kell felállani, mint az előgyakorlatához. Ezen vezényszóra:

«*Boham! Ügetést (Vágtát) — Indulj!*» (vagy «*Boham*» trombitajelre)

a lovasok a megparancsolt jármódban, — a «*Boham*» trombitajelre pedig vágtában, a mely közel csak lehet, egymás mellett ellovagolnak olymódon, hogy a kardot tartó kezek összejussanak.

Ellovaglás közben minden lovas igyekezzék ellenfelére egyet vágni vagy szúrni, azután lovát gyorsan állítsa és fordítsa meg s a támadást hasonló módon bátor szívvel ismételje.

Ennél főként a gyors, fűrgő megfordulásra és az ellenfél ismételt heves megrohanására kell súlyt fektetni, mert az, kinek ez korábban sikerül, az erre következő túsánál nagy előnyben lesz.

Ezen vezényszóra:

«*Vissza!kózz!*» (vagy «*Egyszerű fúvás*» trombitajelre):

a viaskodás beszüntetendő s minden lovas ügésben eredeti helyére megy.

Hogy a lovak ismét megnyugodjanak, az «*Előgyakorlat*» — 492. pont — minden vívás után végbeviendő.

Ha az egyes lovasok a vívásban kellően ki vannak képezve, időnként több lovas vagy egész járőrök is vívjanak egymás ellen.

496.

A karddal dzsida ellen való vívásban al minden lovasba a kardja iránti legnagyobb bizalom oltandó be; ez okból a dzsidát nem szabad mindig jó dzsidavívó kezébe adni.

A dzsidavívóval rendszerint egy kardvívó állítandó szembe.

Egy igen ügyes dzsidavívóval kivételesen két kardvívó is szembe állítható, kik ez esetben egymáshoz zárkózottan lovagoljanak neki a dzsidavívónak.

A dzsidás főleg arra oktatandó, hogy a dzsidát mindig szorosan karja alatt és testéhez zárkóztatva tartsa, hogy az az utolsó pillanatig sülyesztve legyen és a kar kinyújtása által dzsidájával csak akkor döfjön, ha döfésében biztos. Ha döfése talál, akkor dzsidáját hagyja kezében hátracsúszni. Ellenfeleit, ha csak lehet, egyenként támadja meg és kedvezőtlen viszonyok közötti továbbaglás által igyekezzék azokat egymástól elválasztani, hogy azután hirtelen megállás vagy fordulat által egyenként küzdje le őket. Mindig arra törekedjék, hogy ellenfele vele éppen szembe vagy saját jobb oldalára jusson.

A kardvívó arra oktatandó, hogy a dzsidás bal oldalába jusson és a dzsidát fölfelé csapva hárítsa el, miközben annak alája jutni igyekezzék.

zék; általában a kardvívónak a dzsidás testéhez a mennyire csak lehet közel kell jutnia s ott kell maradnia.

Egyébként a karddal kard ellen való vívásra vonatkozó határozványok mérvadók.

48. §.

Gyakorlatok a löfegyverek használatában.

Lőháton rendszerint csak a forgópisztolylyal 497. kell löni; a karabélylyal csak kivételesen tábori szolgálatban lőnek egyes álló lovasok, ha a le szállásra nincs idő.

A forgópisztolylyal való tüzelés lovaglásközben mindig rendkívül bizonytalan és csak akkor engedhető meg, ha kézitusközben a szálfegyver eltörött vagy pedig az üldözés alkalmával, akár midőn a lovas ellenfelet üldözi, de már utól nem érheti, akár midőn ő maga üldöztetik, mely utóbbi esetben forgópisztolyát csak akkor süssse el, mikor ellenfelének szálfegyvere őt már elérhetné.

Töltés alkalmával a lovas a szárákat meg 498.

tartja bal kezében és a karabélyt vagy forgópisztolyt a torkolattal kissé balra oldalt ugyanazon helyzetbe hozza, mint a hogy egyalog a «Kész» vezényszóra elő van írva.

Egyépként a töltés és tüzelés ép úgy történik mint egyalog, a 13. §. szerint.

Tüzelés után a karabély vállra akasztatik, a forgópisztoly elrejtetik.

499. A gyakorlatoknál a «Lőutasítás a m. kir. honvédség számára» szerint kell eljárni.

Ha a töltés és tüzelés lovon gyakoroltatik, ehhez kezdetben tökéletesen nyugodtan állólovak választandók.

49. §.

Tiszteletadás.

500. A lóháton teljesítendő tiszteletadásra vonatkozólag a 10. § határozványai mérvadók.

Ő Felsegeikkel vagy fenséges személyekkel való találkozás esetén azonban nem kell feljüjti fordulatot tenni, hanem lépésbe esve, mellettük való ellovaglás közben teljesítendő a tiszteletadás.

50. §.

Az altiszt, trombitás, továbbá a tiszti állása, gyakorlata és tiszteletadása.

501. A 110. pont határozványai lóháton is érvényesek, épen úgy a 111. pont határozványai is az imához és az eskühöz állásra nézve.

502. Az altiszt állására, gyakorlatára és tiszteletadásra ugyanazon határozványok mérvadók, mint a többi legénységére.

A trombitás a trombitát zsinórjánál fogva 503.

bal vállára akasztva hordja és jobb kezével tartja. A trombita tölcére laposan a jobb cizomra tétetik és a trombita kissé meghajlított jobb karal némileg előre és jobbra oldalvást hajlítva tartatik.

Ha a trombitásnak nem kell pillanatnyilag fúvásra kész lennie, akkor a trombita a hátán hordatik olyformán, hogy zsinórja egy, a mellén megkötött és gyors rántással könnyen feloldható hurokkal megrövidített.

A kardok kirántását elrendelő vezényszóra a hurok feloldatik és a trombita szabályszerű helyzetbe a cizomra tétetik. *)

Tiszteletadás teljesítésénél a trombitás, ha nincs sorban és rendben, épen úgy viselkedik, mint a többi legénység; ha azonban kézbe vett trombitával van, akkor azt az előírt helyzetbe hozza és a tiszteletadást a fővetés által teljesíti.

A főtiszt állása kivont vagy rejtett karddal ugyanolyan, mint a huszáré, épen úgy a tisztelgése is rejtett kard mellett.

A törzstiszt, vagy az öt helyettesítő százados a kardot úgy tartja, hogy pengéje egyenesen fölfelé irányuljon és a válltól egy arasznyira álljon.

*) A trombitásoknak a kard használatában való gyakorlatokat szintén meg kell tenniük, minél fogva a lovardában és a nagy négyyszögben épen úgy kardot kell rántaniuk, mint a többi legénységnek.

506. A tisztelgés, továbbá az imához állás általában ép úgy történik, mint gyalog, csak hogy a kard súlyosított helyzetében a kósár a csombtól egy tenyérnyire el kell hogy álljon. Sebesebb jármódokban a tisztelgés megfelelően előbb kezdendő meg.

A legfelsőbb uralkodó előtt a kard akként súlyosztatik le, hogy annak hegye teljesen a föld felé irányuljon; minden más előljáró előtt azonban csak annyira, hogy a kard hegye egy tenyérnyire a jobb lábhegy fölött maradjon.

507. Az ezredeség dísz tiszta csak a rohamhoz húz kardot.

VI. szakasz.

Kiképzés sorban és szakaszban.

51. §.

Általános határozványok.

508. A lovas kiképezése sorban és szakaszban annak nagyobb osztágokban való alkalmazhatósága alapját képezi.

A sorban való gyakorlat a szakaszgyakorlat előgyakorlata és erre nézve hasonló határozványok érvényesek, mint a szakaszra vonatkozólag.

Sorban csak az igazodás, a mozgás arcz-vonallal, a fordulatok, fegyverfogások, tiszteletadások, a roham és a gyülekezés gyakoroltatnak.

A fegyver használatában való gyakorlatokat sem sorban, sem szakaszban nem szabad tartani.

Ha maga a parancsnok vezet, akkor a térköz és igazodás ő utána tartatik be. Vezénylésnél nem kell a csapat felé fordulnia; ezen figyelmeztető: «*Irány...*», továbbá a fordulatra, húzódásra, kanyarodásra, a mozgás megkezdésére a járművek összkéntésére és a megállásra szolgál vezényszók megfelelő kardintéssel kísérendők.

Kiképzésnél a parancsnok helyettesítettét magát 511. az ő számára előírt helyen egy aliszttal, mint «vezető tisztes»-sel.

A parancsnok adja a vezényszókat és azok végrehajtását elől, hátul, vagy oldalvást ellenőrizi; a vezető tisztes csak a megfelelő jeleket adja.

A menet megkezdése előtt vagy ha a menet alatt az eredeti menetirányt meg kell változtatni, a parancsnok által az

«*Irány...*!»

figyelmeztetővel megjelölendő a mozgás betartandó vonala.

Ha rövid mozdulatoknál nem jelöltetik meg iránytárgy, akkor az arczvonatra merőlegesen kell menni.

Iránytárgyul lehetőleg valamely távolosó, de jól kivethető tárgy (templontorony, erdősűcs stb.), vagy — ha efféle tárgy nincs — valamely menetvonal (út stb.) választandó, esetleg pedig a betartandó irány kardintéssel jelölendő meg. A menetirány és az egyenlő ütem betartása a szakaszparancsnok (vezető tiszt) kötelessége.

513.

Kiképzett osztagoknak a kardintés vezényszó nélkül is elég kell hogy legyen a vezetéshez, a mi gyakorlat tárgyává teendő.

52. §.

A sor felállítása.

514.

A sorban a lovasok lehetőleg nagyság szerint a jobb szárnytól kezdve sorakozva akként állanak egymás mellett, hogy a kengyelek között egy féltényérnyi térköz maradjon. Ezen viszony, mely «érintkezés»-nek nevezetlik, minden körülmények közt megtartandó.

Az egyes lovasok vállai egy egyenes vonalat képezzenek, a mely «arczvonala»-nak nevezetlik. Az arczvonal végeit «szárnyak»-nak hívják. A jobb vége jobb, a másik bal szárnynak nevezetlik.

Mindegyik szárnyon egy altiszt (járőr-vezető) osztatik be mint szárnytiszt. A parancsnok 2 lépésnyire a sor közepe előtt áll.

A sor felállítása.

515.

«Sorba!»

vezényszóra történik.

A parancsnok megjelöli a közepet; pl.:

«*N hussár középp!*» Ez páratlan számnál a középső, páros számnál a középtől jobbra álló lovas.

Erre a parancsnok:

«*Beosztás!*»

vezényszóval a sornak a jobb szárnytól kezdve négyesével való beosztását rendeli el, a minél minden lovas hangosan számlál. A bal szárnyon levő osztag a sor számerejéhez képest három, két vagy csupán egy lovasból is állhat.

Ha a sornak a lóról lesz állva a kell al. 516.

kulnia, akkor a lovak az 514. pontban meghatározott távolságra egymás mellé állítandók, miközben minden ember saját lovától balra, arczczal előre áll. Igazodás ilyenkor a ló nyaka felett vagy alatt vetett pillantással keresendő.

A négyenkénti beosztás úgy történik, mint a lóháton ülő sornál.